

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychosociálních věd

Důvody bezdomovectví u mladých lidí
Reasons for homelessness among young people

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce:

PhDr. Monika Nová

Autor:

Tereza Jelínková

Praha 2016

Poděkování:

Děkuji PhDr. Monice Nové za odborné vedení, poskytování rad, cenných připomínek a za odborné vedení bakalářské práce

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem „Důvody bezdomovectví u mladých lidí“ vypracovala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne

Tereza Jelínková

Anotace

Bakalářská práce na téma „Důvody bezdomovectví u mladých lidí“ pojednává o mladých lidech bez domova. Zabývá se definicí bezdomovectví, vysvětlením toho kdo to je člověk bez domova, historii a specifikou bezdomovectví. Dále se zabývá konkrétními důvody proč se mladí lidé dostanou na ulici. Obsahuje také rizika spojená s bezdomovectvím, služby a konkrétní organizace pro lidi bez domova a projekty podporující lidi bez domova.

Cílem mého šetření je zjištění důvodů, proč se mladí lidé dostanou na ulici. Jako metodu jsem zvolila rozhovory, které probíhali s mladými lidmi bez domova.

Abstract

Bachelor thesis on "Reasons for homelessness among young people" is about young people without their home. It deals with the definition of homelessness, explanation of who is person with no home, history and specifics of homelessness. This theme also deals with the specific reasons why young people get on the street. It also includes the risks associated with homelessness, services and organizations for people without their home and projects supporting the homeless. The aim of my research is to determine the reasons and causes why young people get on the streets. As a method I chose discussion and interview held with young homeless people.

Klíčová slova

Bezdomovectví, bezdomovec, osoba bez přístřeší, mladý člověk, pomoc, organizace, závislost, nezaměstnanost, sociální služby

Keywords

Homelessness, homeless, person without shelter, young person, social help, organisation, dependence, unemployment, social services

Obsah

Úvod	7
1 Definice bezdomovectví	8
1.1 Bezdomovec a bezdomovectví	8
1.2 Historie bezdomovectví	8
1.3 Rozdělení bezdomovectví	11
1.4 Statistika bezdomovectví v ČR	12
2 Specifika bezdomovectví	13
2.1 Způsob bydlení	13
2.2 Vzhled, oblečení	14
2.3 Zdroj obživy	14
3 Příčiny bezdomovectví	17
3.1 Rodina	17
3.2 Vzdělání	19
3.3 Závislost na návykových látkách	19
3.4 Pobyť v ústavních zařízeních	20
4 Rizikové jevy spojené s bezdomovectvím u mladých lidí	22
4.1 Užívání návykových látek	22
4.2 Nezaměstnanost	23
4.3 Prostituce	25
5 Přehled sociálních služeb pro mladé osoby bez domova dle zákona 108/2006 Sb.	26
5.1 Konkrétní představení organizací pro lidi bez domova	28
5.2 Projekty na podporu lidí bez domova v ČR	28
6 Výzkum	30
6.1 Realizace šetření	30
6.2 Etická konsekvence šetření	31
6.3 Otázky kvalitativního šetření	31
7 Vyhodnocení dílčích otázek šetření	32

8	Vyhodnocení hlavních otázek šetření	35
8.1	Shrnutí šetření	37
9	Diskuze	38
	Závěr	40
	Seznam použité literatury	42

Úvod

Téma bakalářské práce „Důvody bezdomovectví u mladých lidí“ vzniklo z pouhé zvědavosti poznat a dozvědět se něco více o lidech bez domova. Chtěla bych hlouběji prozkoumat důvody toho, proč se mladí lidé ocitnou na ulici. S lidmi bez domova jsem se poprvé dostala do styku při mých odborných praxích, které jsem absolvovala v rámci studia vysoké školy. Později jsem začala odborné praxe absolvovat u organizací, které mají jako svou cílovou skupinu právě osoby bez přístřeší. Minulý rok v létě jsem dostala možnost dlouhodobé spolupráce s organizací Farní charita, která má jako jednu ze svých cílových skupin osoby bez domova. Nejen, že jsem díky této zkušenosti měla možnost lidi bez domova lépe poznat, ale navíc jsem mohla dlouhodobě pozorovat práci sociálních pracovníků s osobami bez přístřeší. Tato zkušenost mě velmi obohatila a pomohla poznat práci s lidmi bez domova ze všech různých úhlu.

V jednotlivých kapitolách bakalářské práce se zaměřuji na vysvětlení definice bezdomovectví, a na to, kdo je osoba bez domova, jak rozdělujeme bezdomovectví a historii. Dále se zaměřuji na konkrétní důvody, kterou mohou z lidí udělat osoby bez přístřeší a také na rizikové faktory spojené s bezdomovectvím. V bakalářské práci také představuji sociální služby určené lidem bez domova, konkrétní organizace a projekty pomáhající lidem bez domova.

Cílem bakalářské práce „Důvody bezdomovectví u mladých lidí“ je zjistit jaké jsou příčiny toho, že se z mladých lidí stávají lidé bez domova. Pro zjištění cíle bakalářské práce použiji rozhovory s mladými lidmi bez domova.

1 Definice bezdomovectví

1.1 Bezdomovec a bezdomovectví

Bezdomovec

Pod pojmem bezdomovec si většina z nás představí člověka, který nemá kde přebývat. Je však velmi důležité uvědomit si, že člověk bez přístřeší není jen člověk, který nemá kde bydlet. Je to člověk, který neztratil jen své fyzické zázemí, což znamená místo, kde může spát, umýt se, vykonat potřebu, ale že ztratil i své sociální zázemí. Stačí se jen zamyslet nad tím, co pro nás znamená domov. Pro většinu z nás je to místo, kde máme své blízké a místo, kde máme svoje osobní věci, jako třeba svůj hrneček, ve kterém si uvaříme kávu nebo čaj. Je to však také místo, které nám dává pocit jistoty, bezpečí, klidu a pohody. To všechno lidé bez domova postrádají.

Bezdomovectví

Dle Vacínové je bezdomovectví společenský jev, kterému předchází procesy vedoucí ke společenskému vyloučení. (VACÍNOVÁ, 2006)

„Bezdomovectví – slovo, které vzbuzuje nejružnější emoce, představy i postoje. Pocity strachu, (sebe)ohrožení, nejistoty, obav a rozčilení. Postoje opovržení a pohrdání i soucitu a lhostejnosti. Nejružnější představy o tom, kdo vlastně tito lidé jsou a co se jim v životě přihodilo, že žijí takto a jestli takto žít musí. Přemýšlení o tom, kdo je za tuto situaci zodpovědný, kdo je vinen, kdo ji (ne)má řešit a proč.“ (BALÁŠ, 2010, str. 6)

1.2 Historie bezdomovectví

S prvními osobami bez přístřeší se setkáváme již v hlubokém středověku. Bezdomovectví v našich dějinách znamenalo především vyloučení z komunity na základně určitého trestu. Takový člověk se stal cizincem a vyhnanecem ve vlastní zemi.

S prvními bezdomovci se však můžeme setkat i v Bibli a to přesněji ve Starém zákoně v biblickém příběhu Kaina. Příběh Kaina a Abela se v Bibli nalézá ve čtvrté kapitole, první knihy Mojžíšovi.

Příběh vypráví o dvou bratrech Kainovi a Abelovi, kteří byli syny Adama a Evy. Kain byl nejstarší a živil se obděláváním půdy, jeho bratr Abel byl pastýřem. Důvodem sporu mezi bratry byl oběť určená Hospodinovi. Kain jako oběť přinesl Hospodinovi oběť plodů země, zatímco Abel přinesl Hospodinovi prvorozené ovce ze svého stáda. Hospodin našel zalíbení v Abelovi, což rozlítlo Kain a svého bratra později zabil. Za zabití svého bratra byl vyhnán a stal se tulákem a štvancem. (Bible, 2014)

„Ve středověku se po řekách a moři pohybovaly tzv. lodě bláznů, kde byli izolováni nepřizpůsobiví jedinci. Byli sem zahrnati lidé nějak se odlišující, aby cestovali po celé roky, ale žádný přístav je nepřijal. (Dnes loď Hermes v Praze). Ve středověku bylo obyvatelstvo rozděleno na stavy, přičemž tím nejnižším byli poddaní, kteří byli spojeni s půdou svého pána, a případná migrace obyvatel byla proto omezená. Od poloviny 15. století začal počet obyvatelstva stoupat a tím i klesla životní úroveň nejchudšího obyvatelstva. V raném novověku se objevují první skupiny lidí, kteří odmítají usedlý život robotujících, začínají se toulat a přestávají být vázáni na půdu svého pána. Tito tuláci, nazývaní též vagabundi představovali osoby bez pána, tím vlastně negovali celý systém a stavěli se proti tehdejšímu hodnotovému řádu.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, s 53-54).

O bezdomovce se ve středověku starala církev. Dle Mareše bylo cílem charity uspokojit pouze základní potřeby chudých lidí. (Mareš, 1999) Mezi nejzákladnější potřeby patřila potřeba jídla, pití, základního ošetření a přespání. O tyto potřeby se staraly kostely a kláštery.

S bezdomovectvím se začínáme setkávat především koncem 19. století a to přesněji v důsledku průmyslové revoluce. Tím, že se začal rozvíjet průmysl, docházelo k rozvoji měst a urbanizaci obyvatelstva za vidinou práce, výdělků a mnohdy i ubytování. *„Státní péče o bezdomovce byla poprvé zmíněna v Říšském obecném zákoně z roku 1862. Zákony se několikrát upravovaly, ale základ zůstal stejný. Podle těchto zákonů musela být každá nemovitost zapsána v katastru obce a každý občan musel příslušet k nějaké obci. Domovské právo se získávalo narozením, sňatkem či dobrovolným pobytem v obci. O chudobného občana se musela postarat obec. Z této doby má původ označení bezdomovec, které je v právní praxi dodnes definováno jako občan, bez domovského práva, tedy cizinec či běženeček.“ (ŠTĚCHOVÁ, LUPTÁKOVÁ, KOBOLDOVÁ, 2008, str. 7-8)*

„Nárok na chudinské opatření v nouzi byl podmíněn domovským právem, prokázanou chudobou, neschopností výdělků a nedostatkem osob, které byly dle předpisů povinny nebo zavázány k zaopatření chudého (jednalo se především o předpisy občanského práva). Typ podpory určovala obec podle místních podmínek a podpory byly rozděleny do čtyř kategorií (pravidelné a přechodné, peněžité a naturální, s třídou a zaopatřením v chudinských ústavech). Nárok na ně nebylo možno uplatnit soudní cestou, ale pouze stížnostmi. Tato veřejná chudinská péče se týkala nejen příslušníků obce, ale vztahovala se i na bezdomovce, přespšní a cizince, a to tak, že např. bezdomovci byli rozhodnutím

správního úřadu přidělení některé obci, kde pak měl stejný nárok na chudinskou pomoc jako jiní příslušníci. Tato pomoc byla ale jen dočasným řešením, dokud bezdomovec nenabyl někde domovského práva. Domovské právo souviselo také s policejním opatřením, zvláště s vyhoštěním, kdy tzv. osoby práce se štítící tuláci, ale často i nezaměstnaní a političtí vězni, byli posláni do svých domovských obcí. Trestní zákon, který znal instituce vypovězení, výslovně stanovil, že nikdo nemůže být vypovězen z obce, do které patří, tj. ve které má domovské právo“ (ŠTĚCHOVÁ, LUPTÁKOVÁ, KOBOLDOVÁ, 2008, str. 8)

„Za 1. republiky se poprvé objevila snaha o rozlišování těch, kdo státní pomoc potřebují a kdo ji zneužívají. Státní správa proto vypracovala systém – objevil se titul registrovaných žebráků, ale jeho získání bylo tak náročné, že mnozí to prostě vzdali.“ (BRUNTÁLOVÁ, 2001, str. 54) Po konci druhé světové války a hlavně po konci roku 1948 dochází ve státě ke znárodňování majetku a vlády se ujímá komunistická strana a bezdomovectví se v této zemi stává tabu. Rozvoj těžkého, strojírenského, textilního průmyslu a zemědělství nabízel občanům práci mnohdy i s ubytováním. Vše koordinoval stát, který částečně přebíral starost za občany v podobě zajištění práce, ubytování a mzdy a tím jím zajišťoval jistotu klidného života. V některých případech se stávalo, že práce pro občana byla vytvořena uměle. Do roku 1989 byla povinnost docházet do zaměstnání a ten, kdo tak nečinil, byl odsouzen za příživnictví. Po roce 1989 padla komunistická strana a nastoupila nová vláda, která občanům této země nabízí svobodu a demokracii. Po euforii ze svobody a demokracie se pomalu, ale jistě začínají objevovat první problémy, které přišly s nástupem nového režimu. Stát postupně začal privatizovat státní podniky, rušila se některá pracovní místa. Velké podniky, jako například doly, textilní průmysl, těžký průmysl, zemědělství, začaly svá pracoviště rušit a zavírat. Lidé a mnohdy i celé rodiny přicházeli o práci hromadně. Objevují se první nezaměstnaní a postupně se začíná objevovat i více patologických jevů, jako je například prostituce, gamblerství, lichva, krádeže, prodej a užívání návykových látek a také bezdomovectví. K velkému nárůstu prvních bezdomovců přispěla i amnestie Václava Havla v roce 1990, kdy bylo na svobodu propuštěno 15 000 vězňů, kdy mnozí tito občané se neměli kam vrátit, neboť bydleli na ubytovnách, které spravoval státní podnik. Po roce 1989 se mnohým lidem změnil život, některým k lepšímu a některým naopak.

S příchodem svobody přichází i první bezdomovectví, které do roku 1989 nikdo neznal. Lidé mohli volně cestovat, neboť se po roce 1989 otevřely hranice i na západ. Do Československa přichází i první cizinci hlavně z východních zemí za vidinou lepších

životních podmínek a výdělku. Tím, že ne všem se povedlo sehnat práci a ubytování, svou situaci řešili pohybem na ulici.

V srpnu roku 2013 byla schválena koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České Republice do roku 2020. Tuto koncepci předložil vládě kabinet Jiřího Rusnoka. „Koncepce vychází z faktu, že bezdomovectví není jen přespávání na ulici, nýbrž proces, na který je nutné reagovat již od rizika jeho vzniku jako opatření preventivní povahy, tak podporou navazující na stávající služby. Pracuje s různými přístupy řešení problémů osob bez domova s přihlédnutím k míře a diferenciaci jejich problémů. Zahrnuje témata od podpory přístupu k bydlení a zdravotní péči až po podporu zvyšování informovanosti a spolupráce všech relevantních aktérů.“ (Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020, MPSV)

1.3 Rozdělení bezdomovectví

Stejně tak jako skoro všechno má své rozdělní, tak i bezdomovectví dělíme do několika skupin a podskupin.

Bezdomovectví můžeme dělit podle toho, jak je vnímáno veřejností, podle délky trvání, podle příčin, podle pohlaví, podle věku nebo také například podle zdravotního stavu. Já se ovšem zaměřím na základní dělení. Jako příklad uvedu dělení podle toho, jak je bezdomovectví vnímáno veřejností. V tomto rozdělení máme tři podskupiny.

- **Zjevné bezdomovectví**
- **Skryté bezdomovectví**
- **Potencionální bezdomovectví**

Jako zjevní bezdomovci bývají označováni lidé, na kterých je na první pohled poznat, jejich situace. Jsou to lidé, které můžeme vidět vybírat kontejnery, pospávat na lavičkách či autobusových zastávkách. Skrytým bezdomovectvím podle Sborníku z konference o bezdomovectví, jsou lidé, kteří nemají svůj stálý domov a využívají legální či nelegální ubytování jako jsou například noclehárny, azylové domy nebo veřejné ubytovny. (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015) Třetí skupinou jsou bezdomovci potencionální. Mezi tyto lidi dle Průdkové patří lidé, kteří jsou bezdomovectvím ohroženi. Mohou to být lidé, kteří mají zaměstnání i střechu nad hlavou, ale jedná se o bydlení nejisté. Konkrétně by se mezi potencionální bezdomovce dali zařadit mladí lidé, kteří prošli ústavní výchovou, lidé propuštění z výkonu trestu nebo psychiatrické léčebny.

Mohou to být i osoby rozvedení, nezaměstnaní, kteří pracují nelegálně, lidé užívající návykové látky. (PRŮDKOVÁ, NOVOTNÝ, 2008)

1.4 Statistika bezdomovectví v ČR

Tabulka č. 1 Bezdomovci podle pohlaví a pětiletých věkových skupin. ČSU, 2011

VĚK	MUŽI	ŽENY	CELKEM
0 -4	85	97	182
5 -9	63	55	118
10-14	35	62	97
15-19	148	100	248
20-24	695	304	999
25-29	920	261	1 181
30-34	1 010	219	1 229
35-39	1 062	209	1 271
40-44	1 024	218	1 242
45-49	1 071	245	1 316
50-54	1 015	231	1 246
55-59	964	207	1 171
60-64	566	128	694
65-69	227	63	290
70-74	66	35	101
75-79	29	17	46
80+	11	20	31
Nezjištěno	32	2	34
Celkem	9 023	2 473	11 496

Tabulka č. 2 Bezdomovci podle stupně vzdělání osoby ve věku 15 let a více, ČSU, 2011

Nejvyšší ukončené vzdělání	Počet
Bez vzdělání	120
Neukončené základní vzdělání	156
Základní vzdělání	3 136
Úplné střední všeobecné (s maturitou)	500
Úplné střední odborné (s maturitou)	1 120
Nástavbové studium (vč. pomaturitního studia)	108
Vyšší odborné vzdělání (absolutorium)	53
Bakalářské (Bc., BcA.)	37
Magisterské (Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr. aj.)	237
Doktorské (Ph.D., ThD., DrSc., CSc.)	13
Střední vč. vyučení (bez maturity)	5 239
Nezjištěno	380
Celkový součet	11 099

2 Specifika bezdomovectví

2.1 Způsob bydlení

„Bezdomovci jsou téměř po celý den součástí veřejného prostoru. Ať přespávají na ulici či v opuštěné tovární hale, nikdy nebydlí ve svém a nemají soukromí. Přesto nazývají domovem místa přespávání, jež nejsou standardním bydlením podle společenských norem.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, str. 63)

I přesto, že jsou lidé na ulici, potřeba domova zůstává, a tak lidé volí náhradní varianty, jak si potřebu domova nahradit. Nestálá obydlí se týkají především lidí, kteří jsou na ulici krátký čas. Nepřipouští si, že by mohli na ulici zůstat delší dobu, a tak jim jde především o to přečkat noc. K přespání si volí například noční tramvaje, nádraží, nonstopy nebo letecké haly. A to především v zimním období. Avšak všechna tato místa mají své zápory. Ze všech těchto míst, kde se lidé bez domova chtějí jen ohrát a přečkat noc, je většinou vykáže ochranka či městská policie. Vykazování bezdomovců z těchto míst však není řešením problému, ale pouze odsunutím do jiné části města.

Lidé bez domova se většinou shlukují do skupin nebo do páru. Tyto páry nebo skupiny fungují na principu vzájemného respektu, pomoci a ochrany. Je však velmi zajímavé zamyslet se nad tím, zda mezi lidmi bez domova existuje opravdové přátelství nebo jde jen o to nebýt na ulici sám. Mezi bezdomovci se však najdou i lidé, kteří se straní společnosti a jsou rádi sami. Mnohdy se jedná o lidi, kteří mohou trpět duševní poruchou.

Mnoho lidí bez domova můžeme vidat v doprovodu psa. *„Pes někdy dokáže nahradit lidského partnera. Absence kvalitních vztahů v bezdomovecké komunitě vede k pořízení psa a soužití se může vyvinout v silnou symbiózu. Pes člověka na rozdíl od ostatních lidí nepodrazí a zůstává v podřízeném postavení. Tento vztah může naplňovat hodně potřeb těžko uspokojitelných v bezdomovecké komunitě. Pes slouží jako jistota, dodává pocit užitečnosti a bezpečnosti, vyvolává pocity radosti, empatie a sdílení. Bezdomovci mají psy vycvičené tak, že v noci hlídají a ve dne, kdy spí, je naopak hlídá jejich člověk.“* (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ 2012, str. 66) Pes je pro lidi bez domova skvělý partner, ale může být jedním z příčin toho, proč tito lidé nevyužívají nebo nemohou využívat možnosti poskytování sociálních služeb, jako je například azylový dům nebo noclehárna. Ve většině případů je do těchto zařízení zákaz vstupu se zvířetem.

Místa, kde si své nové obydlí stavějí, záleží na jejich osobnosti. Lidé, kteří se chtějí držet dále od společnosti, své domovy budují někde v přírodě. Takové typické obydlí

je stanování v lese nebo různé boudy někde dál od veřejných míst. Naopak lidé, kteří jsou společenější, volí jako své obydlí různé squaty, zahrádkářské chatky, garáže nebo například bydlení pod mostem. Vodu k umytí shání lidé bez domova například z místních kašen, potoků nebo poslouží dešťová voda. Mohou využívat například i veřejné záchody či záchody v hospodách, kde se mohou opláchnout. „*Mediálně známým se stal bezdomovec Jarda. Původně bydlel v stanu poblíž jednoho pražského mostu a policie ho opakovaně pokutovala za zákaz stanování. Jednou se zeptal, zda bude pokutován, když si na místě postaví vlastní hrad. Policista s nadsázkou odpověděl, ať si ho klidně postaví, ale hlavně ať nestanuje. Jarda, vyučený truhlář, skutečně do další návštěvy policie postavil boudu připomínající hrad. Postupně ji vylepšoval, až si obvyklého příbytku všimly noviny a televize a policie přestala pana Jardu obtěžovat. Díky mediální pozornosti a výtvarnému talentu dostal nabídku práce pro filmové ateliéry. Odstěhoval se a jeho hrad byl zbourán.*“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, str. 71)

2.2 Vzhled, oblečení

Poznat na ulici člověka bez domova není až tak těžká věc. Závisí to však na tom, jak dlouho se člověk na ulici pohybuje. Udržování hygienických návyků venku na ulici je velmi těžké a složité.

Udržování hygienických návyků je důležitá a potřebná činnost hned z několika důvodů. Stačí se zamyslet nad tím, jaký bychom my měli pocit, kdybychom neměli delší dobu možnost se umýt nebo si vyčistit zuby. První důvod, proč je hygiena důležitá, je určitě potřeba cítit se dobře a vypadat v rámci možností přijatelně a to nejen pro svůj vlastní pocit, ale i pro společnost. Další důležitá role hygieny je prevence různých kožních chorob. Lidé bez domova, kteří nemají možnost pravidelné a dobré hygieny, trpí často různými kožními chorobami a nemocemi. Nedostatečná hygienická péče o ranění způsobuje problematické a velmi těžké zahojení rány.

Můžeme se ovšem setkat i s lidmi, kterým je jejich vzhled zcela lhostejný. S tímto postojem se setkáme především u lidí s nějakou psychickou poruchou nebo u lidí závislých na návykových látkách.

2.3 Zdroj obživy

„*Pro přežití na ulici je důležité především jídlo, nocleh a bezpečí, které si mladí bezdomovci zajišťují různým způsobem. Mohou jim je poskytnout různé organizace, ale potřebné věci mohou najít v odpadcích či vyřazeném zboží, žebráním, mohou je ukrást*

nebo získat jako odměnu za sexuální či jiné služby. (např. dealerství) „ (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013, str. 72)

Každý člověk, který se ocitne na ulici, má svůj způsob získávání obživy. Některým lidem bez domova přijde potupné žebrat, tak volí vybírání kontejnerů nebo docházení do různých organizací, některým přijde z nějakého způsobu nevhodné vybírání popelnic, takže volí jinou možnost zdroje obživy, která je mu příjemná.

Vybírání popelnic je jedním z častějších způsobů zdroje obživy. V popelnicích lidé najdou nejen jídlo, ale například i ošacení a obuv. Mnoho obchodních řetězců vyhazuje do kontejnerů prošlé potraviny, kterým skončila spotřební lhůta a mnozí lidé bez domova toho využívají jako zdroj obživy.

Dalším způsobem obživy je žebrání. Žebrání lze rozdělit do dvou typů. Setkáváme se se žebráním a somrováním. Lidé, kteří žebrají, se nacházejí v okolí, kde se pohybuje hodně lidí. Pro představu jsou to lidé, které můžeme potkat například v centru Prahy na místech, kde je mnoho turistů. Tito lidé většinou klečí a mají před sebou čepici či kelímek, kam jim lidé házejí mince a bankovky. Jde tedy o pasivní způsob získávání obživy. Člověk klečí a čeká. Protikladem žebrání je již zmíněné somrování, což je aktivní způsob získání zdroje obživy. Jsou to lidé, kteří chodí za kolemjdoucími a prosí je o peníze.

Mnoha lidem proběhne hlavou myšlenka dát či nedat dotyčnému peníze. Moje jasná odpověď je, že peníze není dobré těmto lidem dávat. Pokud vás nějaký člověk zastaví a žádá o peníze, je lepší mu nabídnout možnost, že společně dojdete do nejbližšího obchodu a vy mu tam zakoupíte jídlo či pití. Jeho reakce velmi rychle odhalí, co s darovanými penězi zamýšlel. Pokud odmítne vaši nabídku pomoci, z peněz, které byste mu darovali, by si nejspíše zakoupil alkohol nebo nějaké jiné návykové látky.

Třetím způsobem zdroje obživy je docházení do různých organizací zaměřených na pomoc lidem bez domova. V organizacích mohou lidé bez domova získat jídlo, ošacení nebo například i nocleh. Je však nutné říct, že ne v každém městě se nachází takovéto místo, které je určené lidem bez domova. Může to být z důvodu nezájmu vedení daného města o tyto lidi, nedostatek finančních prostředků nebo bytové prostory. Nejvíce organizací, jejichž cílovou skupinou jsou lidé bez domova, má Praha. V Praze jsou to například Naděje nebo Armáda spásy. Jde především o denní centra, kde lidé bez domova dostanou jídlo, oblečení, mohou se zde vykoupat, nebo si například vyprat, vše za symbolickou cenu. Dále osobám bez přístřeší poskytují sociální poradenství a základní lékařské ošetření.

3 Příčiny bezdomovectví

Asi každý z nás se již setkal s bezdomovcem a myslím, že určitě každému proběhla hlavou myšlenka o tom, co se v jeho životě odehrálo a z jakého důvodu se na ulici dostal. Většina lidí vidí v bezdomovcích někoho, kdo se na ulici dostal z vlastní vůle, tedy že si za to může sám.

Moje odpověď na tyto názory by byla, že v životě člověka se stávají různé věci, ať už ty dobré, ale i ty zlé, a ne každý má sílu nebo prostředky k tomu, aby je vyřešil. Ne každý má také kolem sebe rodinu nebo přátele, kteří jedinci, který se dostal do takové svízelné situace, mohou nebo chtějí pomoci. Je potřeba si také uvědomit, že hranice mezi lidmi, kteří mají své domovy a lidmi, kteří o své domovy z nějakého důvodu přišli, je velmi tenká a v dnešní době se na ulici může dostat opravdu každý z nás, a proto je důležité nekoukat na tyto lidi jako na odpad společnosti a neházet je do škatulky typu mohou si za to sami, ale jako na někoho, kdo se na ulici dostal ne úplně vlastní vinou a jen neví nebo nedokáže svoji životní situaci a úroveň v danou chvíli změnit.

„Podle Janebové (1999) má počátek bezdomovectví většinou dvě fáze. Ztrátě domova předchází krize obvykle s běžným průběhem. Jakákoli krize může jedince vykolejit ze „zajetých kolejí“ tím, že se přestane starat o ekonomické záležitosti. Každý má dvě sociální záchranné sítě, které mu mají zabránit v pádu na ulici. První síť je osobních sociálních kontaktů, jež si člověk vytváří kolem sebe sám, tj. nejbližší rodina, přátele a známí, kteří postiženého v případě krize podržet. Pokud má jedince sociální síť chudou, nebo jej nepodrží, je tu síť sociálních služeb, jež by mu měla zajistit bydlení, a státní podpora, aby neskončil na ulici. Pokud osoba nemá silnou síť sociálních kontaktů či nesplňuje podmínky pro získání státní pomoci, skončí na ulici.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, str. 18). Ne vždy však může mít sociální síť dobrý výsledek.

3.1 Rodina

Rodina má určité funkce, které by měla plnit. Jsou to funkce biologicko – reprodukční, sociálně – ekonomická, ochranná, socializačně – výchovná, emocionální. Mohou se objevit rodiny, ve které nejsou některé funkce naplněny. Pro většinu z nás rodina znamená okruh lidí, kde se cítíme bezpečně. Jsou to lidé, kterým věříme a víme o nich, že nám podají pomocnou ruku, když budeme potřebovat. Nemusí to vždy tak být. *„Rodiny mladých bezdomovců bývají různé. Mohou být úplné a funkční, ale i rozpadlé a více či méně problematické. Mohou být doplněné o další členy či natolik proměnlivé, že není jasno ani to, kdo do ní patří, a nemohou tudíž fungovat jako přijatelní zázemí. Určitá část*

mladých bezdomovců vyrůstá v náhradní rodině nebo v ústavním zařízení, protože jejich rodiče nebyli schopni či ochotni se o svoje děti starat, a ani náhradní varianta vždycky nepřinesla žádoucí výsledek. Leckdy je proto, že neměla šanci působit včas. Výsledky studií mnoha badatelů ukazují, že mladí bezdomovci pocházejí častěji z rodin, které nepředstavují jisté a bezpečné zázemí. Jejich rodiče nezvládali přijatelným způsobem svoje partnerství, rodičovství a leckdy ani profesní roli. Mnohdy jde o jedince, kteří užívají alkohol či drogy, což posiluje riziko selhání. Občas to bývají i lidé duševně nemocní či s poruchou osobnosti, kteří nebyli úspěšní ani ve své vlastní socializaci.“ (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013, str. 15-16).

Důvodů toho, proč mladí lidé opouští své rodiny, může být několik. Například závislost rodičů na alkoholu či jiných návykových látkách, agresivita, týrání, zadlužení, hádky v rodině, problémy s přijmutím nového člena rodiny nebo nedostatečný zájem o děti. Většina mladých bezdomovců pochází z dysfunkčních rodin, kde chybí běžný model chodu rodiny, muž a žena. Děti, které vyrůstaly v těchto rodinách, mohou trpět citovou deprivací, chybí jim uznání, porozumění a jejich životní hodnoty mohou být odlišné, než má většinová společnost. Negativní věci, které si mladý člověk odnáší z takovéto rodiny, mohou velmi ovlivnit jeho další život.

Mnohdy jsou děti z dysfunkčních rodin odebrány a umístěny do ústavů nebo náhradních rodin. Vágnerová uvádí, že mezi mladými lidmi bez domova je relativně velká část těch, kteří žili v náhradní rodině a to aspoň na určitou dobu. (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013) V náhradní rodině narozdíl od dětského domova dítě vidí běžné fungování rodiny se všemi funkcemi, které by měla běžná rodina plnit. V dětském domově převažuje problém genderu, kdy na pozicích vychovatelek převažují ženy. Role muže, může být v těchto zařízení pro děti tabu. Dokud děti studují, mají nárok zůstat v dětském domově do 26 let. Jinak dětské domovy opouští v 18-19 letech. Pro mnohé klienty dětských domovů jsou připraveny Domy na půl cesty, což jsou zařízení určené dětem, které opouští ústavní zařízení a nemají se kam vrátit, neboť rodina o ně nemá zájem nebo rodinu nemají. Cílem tohoto zařízení je dosažení co největší samostatnosti jedinců. Někdy se z mladých lidí stávají lidé bez domova po tom, co opustí dětské domovy či výchovné ústavy. Může to být i z důvodu nezájmu o další návaznou službu, vidina navrácení se do své biologické rodiny anebo možnost začátku jejich vlastního samostatného života. To, že se z těchto mladých lidí později stávají osoby bez domova, může být zapříčiněno nedostatkem finančních prostředků, naivní představou o reálném životě nebo chybějící sociální oporou v podobě rodiny, známých, přátel.

3.2 Vzdělání

V dnešní době je vzdělání velmi důležité pro dosažení práce, která nás bude nejen bavit, ale i ekonomicky uspokojovat. U lidí bez domova se však málokdy setkáváme s tím, že by měli dokončené střední vzdělání. V dnešní společnosti jsou na příjem dané pozice kladeny určité nároky, které bohužel lidé bez domova málokdy splňují. „*Nedostatečná úroveň dosaženého vzdělání a chybějící jakékoliv kvalifikace, které z jejich přístupu vyplývají, jsou trvalou překážkou dosažení lepšího sociálního statusu. Je to fakt, který ztěžuje i odchod z ulice, o nekvalifikovaného člověka není zájem.*“ (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013, str. 45).

V poslední době u mladých lidí došlo k velkému úpadku motivace ve vzdělání. Mnoho mladých lidí v dnešní době ukončuje své vzdělání nejvíce na konci základní školy, kdy školní docházka je povinná a v dalších studiích už nechce a nemusí pokračovat. Může to být zapříčiněno dysfunkční rodinou, kdy ani jeden z rodičů nemá výuční list, nebo špatnou zkušenost ze základní školy. Těmto dětem může chybět motivace, radost z úspěchu, podpora ze strany rodiny a vize lepší budoucnosti. Dnešní společnost nám ukazuje i obraz toho, že mnohdy i člověk, který nemá dostatečné vzdělání, dokáže plnit odpovědnou funkci. Někdy se může stát to, že si dítě zvolí studijní obor, který ho nebaví. Může to být například z důvodu rodičů, kteří dítěti určí, jaký obor má jít studovat. Nezájem o daný obor může u dítěte způsobit nedostatečnou motivaci k ukončení studia a neplnění svých povinností potřebných ke studiu.

3.3 Závislost na návykových látkách

Závislost na návykových látkách může být také jedním důvodem, proč lidé odchází ze svých domovů, avšak nemusí to být jejich vlastní rozhodnutí. Život s člověkem, který je závislý na návykových látkách je velmi složitý, proto se může někdy stát i to, že je z rodiny vyhozen. „*Jiní mladí bezdomovci pocházejí z rodin, které fungovaly bez větších problémů a ani jejich vztahy s rodiči nebyly nějak narušené. Důvodem sociálního propadu byly v takových případech nejčastěji znevýhodňující osobnostní dispozice a devastující vliv alkoholu nebo drog.*“ (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013, str.25) Prostředky na drogy si lidé bez domova obstarávají několika způsoby. Může to být například prostituce, krádeže, ale například i prodej kradeného zboží. Někdy se může stát to, že člověk, který nikdy neměl zkušenost s užíváním drog, se stane jejich pravidelným uživatelem po tom, co se ocitne na ulici. Příčinou toho, že se z tohoto člověka stane aktivní uživatel drog, může být například sociální potřeba někam patřit.

3.4 Pobyť v ústavních zařizenech

Život lidí propuštěných z ústavní péče je těžký hned z několika důvodů. Jedním z důvodů těžkého návratu do běžného života člověka je závislost člověka na ústavní péči a na tom, že dostane věci, které potřebuje uspokojení svých základních potřeb zcela automaticky a bez toho, aby se musel nějak moc snažit. Dle Marka, Strnada a Hotovcové se jedná o syndrom návyku na ústavní péči. Tento syndrom se týká osob, které jsou delší dobu uzavřeny v nějakém zařízení s daným režimem. (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012) Tento problém se týká například lidí propuštěných z výkonu trestu nebo mladých lidí, kteří opouštějí dětské domovy nebo diagnostické ústavy. „*Velká část klientů ústavních zařízení se mimo ústav setkává s potížemi, které souvisejí se ztrátou schopnosti jednat samostatně a nedůvěrou ve společnost. V ústavní péči nebo v nápravné péči existuje jistý standart uspokojování základních osobních potřeb, který klient pokládá za samozřejmost. Klienti dodržují řád znemožňující svobodné uspokojování potřeb podle vlastního výběru (k obědu dostávají všichni stejné jídlo, chodí spát v jeden čas apod.), nebo je to zakázáno (např. sexuální potřeby).*“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, str. 39).

Jedním z důvodů toho, proč je těžké navrácení do společnosti po propuštění z ústavní péče je ten, že daná osoba již nemá stejný sociální status, který měla před nástupem do ústavního zařízení. Toto se týká především lidí propuštěných z výkonu trestu. Když se tito lidé dostanou, na svobodu zjišťují, že pro většinovou společnost už napořád budou mít „nálepku“ člověka s trestní minulostí. Na první pohled se sice nepozná, že je daná osoba propuštěna z výkonu trestu, ale první problémy začnou například, když si člověk začne hledat zaměstnání. Člověk, který se uchází o pracovní uplatnění, musí předkládat výpis z trestního rejstříku. Málokterý zaměstnavatel si za svého zaměstnance zvolí člověka, který nemá čistý trestní rejstřík. Pro lidi propuštěné z vězení toto společenské „nálepkování“ způsobuje velké psycho-sociální problémy, takže v některých případech dochází k opakování kriminální činnosti. Tito lidé mohou mít snahu o to se do ústavního zařízení vrátit, jelikož měli daný pravidelný režim a již měli vybudované určité postavení v daném zařízení. Sociální služba pomáhající lidem propuštěným z výkonu trestu je sociální služba působící pod Ministerstvem spravedlnosti. Jedná se o Probační a mediační službu. Jedním z cílů probační a mediační služby je „*Integrace obviněného – PMS směřuje k začlenění obviněného do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který usiluje o obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, o jeho uplatnění a seberealizaci.*“ (MATOUŠEK, KOLÁČKOVÁ,

KODYMOVÁ, 205, str. 286). Je velmi důležité pomoci lidem propuštěným z výkonu trestu se začleněním do společnosti. Pokud osobám propuštěným z ústavního zařízení, především z vězení, nepomůže společnost se začleněním do běžného života a do pracovního procesu, je práce vězeňské služby zbytečná.

4 Rizikové jevy spojené s bezdomovectvím u mladých lidí

4.1 Užívání návykových látek

Jedním z hlavních a také nejčastějších rizikových jevů spojených s bezdomovectvím je užívání návykových látek. U lidí bez domova dochází ke konzumaci lehkých i tvrdých drog a alkoholu.

„Mezi závislými existují rozdíly a do jisté míry i určitá nevraživost. Zatímco starší bezdomovci, tj. od třicátého roku věku, mívají problémy s alkoholem, mladší koketují s nelegálními drogami.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, str. 27).

Lidé bez domova se sami rozdělují do skupinek podle užívání návykových látek. Někteří lidé se na ulici dostali právě proto, že již dříve, než se stali bezdomovci, byli vášnivými konzumenty alkoholu nebo drog. Jak lehkých tak tvrdých. Můžeme se však setkat s lidmi, kteří začali užívat návykové látky až po příchodu na ulici.

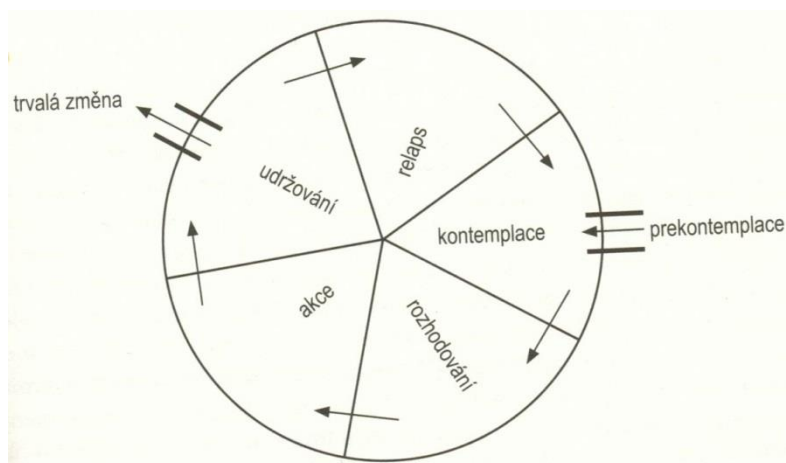
Podle Kaliny a kol. (2003) se dá závislost na návykové látce rozdělit do pěti stupňů.

- 1) **Experimentální užívání drogy**– *„v tomto stádiu je droga užívána občasně a nepravidelně a její užívání nemusí mít žádné následky“*(MATOUŠEK, KOLÁČKOVÁ, KODYMOVÁ, 2005, str. 212)
- 2) **Příležitostné užívání drogy** – *„tito uživatelé berou drogu pravidelně, ne častěji než jednou týdně, obvykle ve volném čase, užívání drogy je součástí životního stylu; následky užívání se projeví jen bezprostředně po aplikaci, jinak uživatel nemusí mít větší problémy ve své psychické rovnováze a sociálním fungování.“* (MATOUŠEK, KOLÁČKOVÁ, KODYMOVÁ, 2005, str. 212)
- 3) **Pravidelné (škodlivé) užívání drogy**–*„tito uživatelé berou drogu pravidelně (více než jednou týdně); užívání drogy je součástí životního stylu; následky užívání se již projevují jistými škodlivými účinky.“*(MATOUŠEK, KOLÁČKOVÁ, KODYMOVÁ, 2005, str. 212)
- 4) **Problémové užívání drogy**–*„užívání je pravidelné a ovlivňuje soukromý případně pracovní život člověka; existují už také známky zdravotních problémů související s aplikací drogy; droga je užívána rizikovým způsobem (např. nitrožilní aplikace).“*(MATOUŠEK, KOLÁČKOVÁ, KODYMOVÁ, 2005, str. 212)
- 5) **Závislost na droze**–*„projevuje se vyšší tolerance k droze (dávky je třeba zvyšovat k dosažení žádoucího účinku); uživatel po droze trvale touží, této touze*

se postupně podřizuje celý jeho život; uživatel má zřetelné zdravotní, psychické i sociální problémy způsobené užíváním drogy.“(MATOUŠEK, KOLÁČKOVÁ, KODYMOVÁ, 2005, str. 212)

Přesné vysvětlení závislosti na návykových látkách můžeme vidět na obrázku. Jedná se tzv. kolo změny, které se nejvíce užívá v motivačních rozhovorech. Právě kolo změny jsme probírali s panem magistrem Janem Kaňákem na předmětu Pokročilá terénní sociální práce, která probíhala na Husitské teologické fakultě. (22. 2. 2016) Vysvětlení toho, jak funguje kolo změn, budu uvádět v příkladu člověka závislého na alkoholu. První fází kola změny je kontemplace. Pod kontemplací si představme fázi, kdy si člověk uvědomí, že je závislý. Je si vědom, že jeho závislost mu něco dává, ale i bere. Další fází je rozhodování. Fáze rozhodování je fáze, kdy se člověk rozhodne pro změnu svého stavu. Další částí kola je část akce. Fáze akce je fáze, kdy člověk dělá vše pro změnu. Může to být například čas, kdy je člověk na léčbě. Další částí kola změny je část udržování, jde o část, kdy člověk udržuje svůj stav. V našem případě, který si ukazujeme na člověku závislém na alkoholu, jde o čas, kdy člověk abstínuje. Z fáze udržování vedou dvě cesty. První cesta je trvalá změna, kdy je člověk vyléčen. Druhou cestou je relaps. Relaps je opakem trvalé změny, je to stav, kdy člověk do své závislosti znovu spadne.

Obrázek č. 1. Marek, Strnad, Hotovcová, 2012

4.2 Nezaměstnanost

Další jevem, který je úzce spjat s bezdomovectvím, je nezaměstnanost. Nezaměstnanost je stav, ve kterém se nachází člověk, který je schopný pracovat a chce pracovat, jenže nemůže nalézt vhodnou pracovní pozici. U lidí bez domova se však spíše

než nezaměstnaností setkáváme se skrytou nezaměstnaností. Skrytá nezaměstnanost se týká osob, které nejsou hlášeny na úřadu práce a nepracují, nebo pracují jen na černo. Právě šedá ekonomika je ta, která se lidí bez domova nejvíce dotýká. Lidé bez domova často pracují nelegálně například právě proto, aby nepřišli o dávky, které pobírají z úřadu práce. Nezaměstnanost můžeme rozdělit do dvou hlavních skupin. První skupinou je nezaměstnanost podle příčin vzniku. Jedná se o nezaměstnanost frikční, strukturální, sezónní a cyklickou. Druhou skupinou je nezaměstnanost podle délky trvání, dělí se na dlouhodobou a krátkodobou. S nezaměstnaností člověk nepřichází jen o ekonomický příjem, ale i o své další potřeby. Je to například potřeba seberealizace, bezpečí nebo potřeba jistoty. *„Ztráta zaměstnání je vždy spojena se změnou sociálního statusu, životní úrovně i sociální role nezaměstnaného. Rovněž hrozí nebezpečí jeho sociální izolace či sociálního selhání, přičemž všechny tyto sociální důsledky nezaměstnanosti postihují i sociální okolí nezaměstnaného – tedy jeho rodinu.“* (MATOUŠEK, KODYMOVÁ, KOLÁČKOVÁ, 2005, str. 304).

„Adaptace na dlouhodobou nezaměstnanost je stejná jako adaptace na kterýkoliv dlouhodobý stres. Prochází stádiem šoku, odporu a rezignace. Výhled do budoucna se mění od pozitivního očekávání k očekávání žádnému, od aktivního hledání nových příležitostí k rezignaci. Člověk, který je dlouhodobě bez práce, se stává pesimistou a každé jeho zklamání vede k tomu, aby práci dále nehledal a ochránil se tak před další újmou. Začne jinak vnímat čas. Struktura času se mění. Čas již není rozdělen na část pracovní a volnou a celý den se plní nudou.“ (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012, str. 24).

Je prokázáno, že člověk po roce nezaměstnanosti ztrácí jakékoliv pracovní návyky. Většina lidí bez domova věří, že pokud si najdou práci, jejich stav se změní. Ovšem velkým problémem je, že o hledání práce jen mluví. Někteří lidé, kteří mají k dosažení zaměstnání blízko, si často hledají důvody, proč do zaměstnání nenastoupit nebo proč po krátké době zaměstnání opustit.

Pro lidi bez domova je velmi důležitá motivace, nabídka pomoci a poradenství od sociálních pracovníků. Zdali klient na nabídku pracovní pozice zareaguje, je už jen v jeho vlastních rukou. Ovšem existují tzv. „JOB KLUBY“. Tyto kluby pomáhají lidem zvládat stres spojený s nezaměstnaností, připravit se na přijímací pohovory, vytvořit osobní portfolio nebo se orientovat na trhu práce. Jedním z takových klubů je program DOM JOB, což je sociální služba určená mladým lidem, kteří mají různorodé obtíže při vstupu na pracovní trh.

4.3 Prostituce

Prostituce je dalším jevem, který je spojený s lidmi bez domova. Prostituce může být pro mladé bezdomovce zdroj obživy, ale i pocit jistoty. Sexuální služby poskytují mladé ženy i mladí muži bez domova.

„Mladé dívky jsou při poskytování sexuálních služeb vystavovány mnohem většímu riziku než dospělé ženy, a to jak po fyziologické stránce (jejich organismus je promiskuitou tj. větším počtem různých sexuálních partnerů, více destruován), tak po stránce psychologické – mladé dívky jsou snadněji ovlivnitelné, přístupnější k rizikovému chování.“ (MATOUŠEK, KODYMOVÁ, KOLÁČKOVÁ, 2005, str. 252).

Mezi rizikové chování u mladých osob bez domova poskytující sexuální služby patří nechráněný sex, sexuální onemocnění, jako je například HIV, a u žen nechtěné těhotenství.

S prostitucí se můžeme setkat především ve větších městech, kde je větší počet obyvatelstva a i u cizinců, kteří tyto sexuální služby vyhledávají. V České republice není prostituce trestným činem, není dovolena, ale není ani zakázaná. Organizace zabývající se sociální prací s osobami provozujícími sexuální služby je Rozkoš bez rizika.

4.5 Krádeže

S lidmi bez domova je kriminalita úzce spojena. Lidem, kteří se ocitnou na ulici bez finančních prostředků, mnohdy nezbývá nic jiného, než začít kriminální činnost páchat. Jedná se většinou o drobnou kriminální činnost, například v obchodních řetězcích. Většinou lidé kradou jídlo, pití a drobné věci, které mohou později zpeněžit. Je však potřeba si uvědomit, že lidé bez domova sice kriminální činnost páchají, ale mnohdy jejich kriminální činnost má menší důsledky než kriminální činnost některých podnikatelů. Člověk bez domova se může stát ovšem i tzv. bílým koněm.

5 Přehled sociálních služeb pro mladé osoby bez domova dle zákona 108/2006 Sb.

Sociální služby dle zákona 108/2006 Sb. rozdělujeme do tří skupin.

- **Služby sociálního poradenství**
- **Služby sociální péče**
- **Služby sociální prevence**

Sociální služby určené pro lidi bez přístřeší jsou dle zákona 108/2006 Sb. rozděleny do tří hlavních skupin.

- **Terénní sociální služby**
- **Ambulantní sociální služby**
- **Pobytové sociální služby**

Jako první skupina a také ta nejnižší je terénní práce. „*Terénní programy jsou terénní služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života. Služba může být osobám poskytována anonymně.*“ (Zákon 108/2006 Sb., § 69).

Terénní práce je práce, která se odehrává v klientově přirozeném prostředí. Znamená to tedy, že pracovníci docházejí za klienty do jejich příbytků či na místa, kde se často vyskytují. „*Důraz je kladen na specifický vztah sociálního pracovníka a klienta. Klient nepřichází za pracovníkem, ale pracovník přichází za klientem s nabídkou služeb. Terénní sociální práce je nezbytnou rovinou práce se sociálně patologickou skupinou, která z nějakých důvodů není ochotna nebo schopna navštěvovat tradiční kamenná střediska těmto klientům určená. Pro naše klienty i respondenty je často tato služba první, s níž se setkali. Hlavní funkcí služby je informovanost o rizicích jejich životního stylu a možnostech pomoci. Nabídka byla většinou navázaná na další služby, zejména ty na nízkoprahových centrech*“ (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013, str. 307).

Další možností mohou být předem domluvené a pravidelné srazy. Domluví se den, čas a místo, na kterém se setkají klienti a pracovníci. Na těchto srazích se většinou rozdává jídlo, ošacení a je poskytováno základní zdravotní ošetření. Terénní práci dělá například organizace Naděje, Armáda spásy nebo například Maltéžská pomoc.

Jako druhá skupina sociálních služeb pro lidi bez přístřeší jsou ambulantní služby. Ambulantní služba je služba, kdy klient dochází do určitého zařízení. Příkladem ambulantních služeb jsou například nízkoprahové služby. Nízkoprahové služby mohou osoby bez přístřeší využívat anonymně, dobrovolně, bezplatně nebo za symbolickou cenu v řádech korun. Jako jedním z nejvyužívanějších typů nízkoprahových služeb je denní centrum.

Denní centra nabízejí lidem bez přístřeší jídlo a ošacení, buď zcela zadarmo, nebo za symbolickou cenu. Dále svým klientům nabízí možnost vykoupaní a vyprání věcí. Denní centra fungují od ranních hodin do odpoledne. Klienti se zde mohou podívat na televizi či si jen tak v klidu odpočinout. V období mrazů některá denní centra rozjíždějí program „teplá židle.“ Jedná se o program, kdy klienti mohou na denních centrech přespát, pokud teplotní bod mrazu klesne pod normu stanovenou programem. Jak uvádí Vágnerová (2013), každé centrum má své sociální pracovníky, v určitých dnech a hodinách je klientům v centru k dispozici psycholog, právník nebo lékař. Za zmínku, co se týče nízkoprahových klubů, patří určitě Job – klub. *„Job - klub– takto se nazývají nízkoprahové poradny, které mají pomoci klientovi najít pracovní uplatnění, Job – kluby naslouží jako pracovní agentury, nejsou tedy zprostředkovateli práce. V rámci Job – klubu se klienti učí jak práci správně hledat, jak se chovat během pohovoru a lze zprostředkovat i rekvalifikační kurzy. Orientují se na takovou práci, kterou bezdomovci zvládnou. V Praze jsou aktivní Job – kluby v Moskevské ulici s názvem Zpět do práce a Kontakt v Jičínské ulici. Jistou variantou Job – klubu je organizace Nový prostor, která vydává časopis, jehož prodejci jsou bezdomovci. Nový prostor má sídlo v Řeznické ulici.“* (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013, str. 309).

Třetí a poslední skupinou sociálních služeb jsou služby ubytovací. Jak již vyplývá z názvu, ubytovací služby slouží k tomu, aby zde lidé byli ubytováni na nějaký čas. Ubytovací služby jsou časově omezené především z důvodu, aby si na nich klient nevytvořil závislost a snažil se najít si zařízení nebo bydlení vyššího stupně.

Příklady ubytovacích služeb jsou azylové domy, noclehárny, výcvikové byty, komerční ubytovny nebo také například terapeutické komunity a psychiatrické léčebny.

Noclehárny jsou místa, kde mohou bezdomovci strávit noc. Noclehárny slouží tedy jen na přespání, lidé bez přístřeší sem dorazí večer a ráno musí noclehárnu opustit. Každá noclehárna má svá pravidla, která musí lidé dodržovat. Jedním z takových pravidel je například to, že je zakázána konzumace alkoholu a dalších návykových látek na půdě

noclehárny. Jednou z nejznámějších nocleháren v Praze je Loď Hermes. *„Jde o pražské specifikum. Je to velká noclehárna (270 lidí) s jedním z nejnižších prahů, kdy stačí platný doklad a dvacet korun. Umístění noclehárny na Vltavě je dáno tím, že všechny městské části odmítaly umístění tak velké noclehárny na svém území. Klienti tady zůstávají pouze přes noc, přes den musí odejít.“* (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013, str. 310).

V zimních obdobích, když teploty klesají na danou teplotu, počty lůžek se navyšují a rozjíždí se krizový provoz v nízkoprahových centrech, kde lidé mohou přečkat mrazivou noc. Pravidla krizového provozu tzv. teplé židle jsou zmírněny.

5.1 Konkrétní představení organizací pro lidi bez domova

„V péči o štěstí druhých nacházíme své vlastní.“ (Platon)

Organizací spolupracujících s lidmi bez domova je spousta, a proto se zaměřím jen na pár z nich. Jako první organizací pracující s lidmi bez domova je organizace Naděje. Organizace Naděje provozuje terénní program, dvě denní centra, dva azylové domy pro muže, jeden pro ženy a jeden společný pro muže a ženy se specifickou cílovou skupinou. Dále také dvě noclehárny pro muže.

Další velmi známou organizací pomáhající lidem bez domova je Armáda spásy. Armáda spásy má v Praze Centrum sociálních služeb, které provozuje azylový dům, noclehárnu, nízkoprahové denní centrum a sociální rehabilitaci. Dále také například provozuje vězeňskou péči. Armáda spásy v Brně provozuje Nízkoprahové centrum Jonáš, které je určeno dětem od 8 do 14 let a od 15 do 25 let.

Další organizace, které pomáhají lidem bez domova, jsou Charita, Maltéžská pomoc, Diakonie nebo také Slezská diakonie. Většinou je to však tak, že klienti nevyužívají pouze jednu organizaci, ale využívají jich více.

5.2 Projekty na podporu lidí bez domova v ČR

Prvním projektem, který bych ráda zmínila, je projekt Noc venku. Noc venku je projekt, který je určený pro podporu lidí bez domova. Myšlenka noci venku vznikla v 70. letech minulého století v Anglii. V České republice první noc proběhla v roce 2012 a to v Ostravě. Noc venku, jak vyplývá z názvu, je příležitost, kdy si společnost může vyzkoušet, jaké je to na noc být člověkem bez domova. Noc venku probíhá celorepublikově. Je dané datum, kdy se noc uskuteční. Noc se pořádá v několika městech, je to například Praha, Brno, Beroun, Ostrava, Břeclav, Vsetín, Mladá Boleslav nebo také Liberec. Akce je většinou provázána různými přednáškami na téma

bezdomevství, dokumenty o lidech bez domova a dalším bohatým programem. Na návštěvníky čeká teplý čaj a nějaké občerstvení. Například na letošní noci venku v Praze to byl guláš, v Berouně zase „buřtguláš“. Vstupné na tuto akci je dobrovolné nebo materiální. Lidé sem tedy přináší jídlo v konzervách, čínské polévky nebo oblečení. Mohou přispět i finančním vstupným.

Druhý projekt podporující lidi bez domova je projekt Pragulic. Pragulic je projekt, který nabízí široké veřejnosti zážitkové akce nebo prohlídky Prahou pod vedením lidí bez domova. Jako zážitkové akce nabízí například akci, která je nazvaná 24 hodin bez domova, kdy si člověk vyzkouší jaké je to být 24 hodin bez domova a bez peněz. Dále projekt Pragulic nabízí prohlídky Prahou. Na výběr má člověk ze sedmi průvodců. Každý průvodce má svoji trasu, kde veřejnost seznamuje s tím, jak to vlastně na ulici chodí. Každý z průvodců má za sebou svoji vlastní životní cestu, a proto prohlídka s jakýmkoliv průvodcem bude originální a jedinečná. Ceník akcí i nabídky tras a průvodců jsou dostupné k nahlédnutí na internetových stránkách projektu.

Třetím projektem, který bych ráda zmínila, je projekt Jako doma, který v roce 2013 rozjel projekt Kuchařky bez domova. Jak už může být trochu jasné z názvu projektu, jedná se ženy bez domova, které nabízejí jídlo vlastní výroby. Své jídlo nabízejí na různých festivalech, farmářských trzích a mnoha dalších akcích na různých místech v České republice.

Dalším projektem, který podporuje lidi bez domova je například Nový prostor.

6 Výzkum

Cílem bakalářské práce bylo zjištění důvodu, proč se mladí lidé dostávají na ulici a to bylo tedy i cílem mého šetření. Cílovou skupinou pro mé šetření byli mladí lidé bez domova. Byli to lidé ve věku mezi osmnáctým a pětatřicátým věkem. Toto věkové období jsem stanovila především proto, že je to období, kdy se člověk může realizovat ve svém životě a kdy může na svém životním stylu ještě něco změnit. Respondenti jsou dvě ženy a pět mužů.

Zvolila jsem si kvalitativní šetření, jelikož jsem o problematice důvodu bezdomovectví u mladých lidí chtěla zjistit více do hloubky a velmi mě zajímali životní příběhy mladých lidí na ulici. Chtěla jsem s nimi přijít do přímého styku a o jejich životě na ulici si s nimi popovídat. Jako metodu mého kvalitativního šetření jsem si zvolila rozhovor. Přesněji jsem se rozhodla pro polo-strukturovaný rozhovor.

Kvalitativní šetření můžeme v zjednodušené podobě charakterizovat jako šetření, který je zaměřené na zkoumání menšího počtu lidí například jedné subkultury a to do hloubky. Kvalitativní šetření má několik metod zkoumání jsou to například rozhovory, pozorování, texty a dokumenty, audio – a videozáznamy nebo například skupinové diskuse.

6.1 Realizace šetření

Realizace šetření probíhala v období od února do dubna roku 2016. Šetření jsem prováděla jak v prostorách organizace Charity, tak i na veřejných místech. Jednalo se především o místa, kde se klienti Charity nacházejí. Byli to tedy místa neutrální a známé jak pro mne tak i pro respondenty. Jelikož jsem měla možnost si u Charity splnit odborné praxe a později s nimi i dlouhodobě spolupracovat s klienty jsem se znala již nějakou dobu. Respondenty jsem si vybírala nejen podle věku, který pro mě byl stěžejní, ale především podle toho, zda byli ochotní semnou rozhovor uskutečnit. Všichni respondenti byli seznámeni s tím, pro co je rozhovor určen, dále byli informováni o tom, že jména a místa v rozhovoru budou pozměněna. V institucích probíhal v samostatné místnosti, aby bylo zachováno soukromí respondenta. Na veřejných místech probíhal na místě, kde je menší počet lidí a je tam větší soukromí. Každý rozhovor byl v jiném časovém rozmezí, ale pochybovalo se to okolo 25 minut. Délka rozhovorů závisela na tom, jak moc byl respondent ochotný spolupracovat. Někteří dotazovaní odpovídali v dlouhých souvětích, někteří jen jednoslovně nebo v jedné větě.

6.2 Etická konsekvence šetření

Respondenti byli plně informováni a seznámeni o okolnostech rozhovoru. Přesněji o tom, k čemu bude náš rozhovor použit. S účastníky šetření byl podepsán informovaný souhlas. Před začátkem rozhovoru bylo respondentům řečeno, že nemusí odpovídat na otázky, které jim nejsou příjemné a od šetření mohou kdykoliv odstoupit a to bez uvedení důvodu.

6.3 Otázky kvalitativního šetření

Mým respondentům jsem pokládala dvě otázky. První otázkou jsem chtěla zjistit cíl mého šetření. Druhou otázkou, kterou jsem svým respondentům pokládala, jsem chtěla zjistit, jaké mají představy o své budoucnosti, zda mají nějaké plány, jelikož si myslím, že většina lidí má spoustu plánů do budoucna a velmi mě zajímalo, jaké plány do budoucna mají lidé bez domova.

- **Jaký byl důvod toho, že jste se ocitl/a na ulici?**
- **Jaké jsou Vaše plány do budoucna?**

K hlavním otázkám šetření jsem měla připravené i dílčí otázky. Tyto otázky jsem svým respondentům pokládala v případě, pokud nedokázali nebo nevěděli, jak odpovědět samostatně na hlavní otázky.

- **Jaké je Vaše dokončené vzdělání?**
- **Co Vaše rodina?**
- **Jak dlouho jste na ulici?**
- **Užíváte nějaké návykové látky?**
- **Máte nějaký partnerský vztah?**

Při rozhovorech to vypadalo tak, že jsem respondentům pokládala hlavní otázky a postupně jsem se jich doptávala na vedlejší doplňující otázky, jelikož pro většinu mých respondentů bylo těžké odpovědět přímo na hlavní otázky.

7 Vyhodnocení dílčích otázek šetření

DÍLČÍ OTÁZKA ŠETŘENÍ 1:

Jaké je Vaše nejvyšší dokončené vzdělání?

Pouze jeden z mých respondentů měl dokončené střední vzdělání ukončené výučním listem. Jednalo se o R3, který mi na otázku odpověděl: „*Já jsem vyučený zedník.*“ Ostatní respondenti mají dokončené pouze základní vzdělání, jelikož z nějakého důvodu střední školu nedokončili. R1 odpověděl na otázku dokončeného vzdělání takto: „*... mám nedokončené truhlářské vzdělání, ale pak se staly nějaký věci, jako úmrtí v rodině, no prostě dokončenou mám jenom základku.*“ Z jeho vyprávění vyplynulo to, že úmrtí v rodině byl právě ten důvod toho, proč školu nedokončil. R2 vypověděl: „*Základní. Po základní škole jsem byl na třech středních školách, mám nedokončené truhlářské vzdělání.*“ R4

DÍLČÍ OTÁZKA ŠETŘENÍ 2:

Co Vaše rodina?

Rodina mladých lidí bez domova pro mě byla velmi důležitým tématem především proto, že pro mě rodina znamená pocit jistoty, bezpečí, ale především skupinu lidí, kteří jsou tu pro mě a v případě potřeby mi právě oni podají pomocnou ruku. Moji respondenti to mají s jejich rodinami velmi různě. Čtyři moji respondenti jsou se svými rodinami v kontaktu. R3, R5 a R6 se shodují v tom, že jsou se svými rodinami v kontaktu. Jsou spolu ve spojení přes sociální sítě a telefon. Osobní setkání se členy svojí rodiny nikdo kromě R6 neplánuje a ani nechce. R6 v našem rozhovoru uvedla: „*...,ale s mámou si občas zavoláme. Vlastně přemýšlím o tom, že bych se s ní chtěla sejít.*“ R2 je jediný, který se se svou rodinou stýká osobně. Přesněji jde o matku, u které nyní bydlí. Na otázku rodiny mi odpověděl: „*Táta od nás odešel, mám ségru a mámu. Ségra je ale už pátým rokem na Novém Zélandu, dělá tam vychovatelku dětí, takže se s ní nevidám.*“

Zbytek mých respondentů se svými rodinami není v kontaktu. R1 argumentoval na otázku rodiny tak, že jediný, kdo mu z rodiny zbyl, je jeho otec a sestra. Otec má nyní novou rodinu a stýkat se s ním nechce. O sestře nic neví, i když tvrdil, že by se rád dozvěděl, jak žije. „*Oni žijou v úplně jiném světě. Ale ségru nevím právě, to bych chtěl vědět. Ta je možná tak ve Vašich letech.*“ R4 nechce být v kontaktu se svou rodinou proto, že se k němu rodina chovala velmi špatně. Na otázku o rodině odpověděl takto: „*Mám mámu i tátu a starší ségru, ale v kontaktu s nima nejsem, protože nemám zájem.*“

Oni mě zneužívali, takže jsem od nich odešel.“ R7 argumentuje na otázku rodiny takto: „Moje rodina, no vyrůstala jsem společně se svým bráškou v úplné rodině, naši jsou spolu pořád, ale byl trochu problém s tátou. Byl to takový usurpátor a my dva jsme se vlastně od malička nesnesli, docházelo občas i na nějakému bití. Jinak jsem rozvedená. Od manžela jsem odešla ve 28 taky kvůli násilí, ale mám s ním dva syny. Po rozvodu jsem se vrátila k našim, ale s tátou jsme se nesnesli, moc se mi motal do života. Měla jsem jiný způsob výchovy kluků, já jsem kluky nebila, spíš naopak, snažila jsem se s nima spíš domluvit. Já jsem si pak našla přítele v Brně a nechtěla jsem kluky brát z místa, kde vyrůstali, takže zůstali v péči manžela.“ Se svými rodiči ani dětmi se nestýká. „Ted’ už vůbec ne, oni dřív jezdili na víkendy k mojí mamce, tak to jsem měla možnost je vidět, ale tím, že je to u nás tak, jak to tam je, tak je ted’ už nevidám.“

DÍLČÍ OTÁZKA ŠETŘENÍ 3:

Jak dlouho jste na ulici?

Délka času, který moji respondenti žijí nebo žili na ulici, je velmi různý. Dva respondenti na ulici žili pouze v řádu měsíců. R3 odpověděl na moji otázku pobytu na ulici takto: *„Čtyři měsíce, ale povím Vám, že to bylo šílený. Já jsem se pořádně za ty čtyři měsíce nevyspal.“* R4 pobýval na ulici pouze jeden měsíc. Čím déle je člověk na ulici, tím horší a těžší je danou situaci změnit. Ostatní respondenti na ulici žijí již několik roků. R6 a R7 se shodují v tom, že na ulici žijí čtyři roky. R2 argumentoval na otázku toho, jak žije na ulici, tímto: *„Já jsem na ulici nikdy nebyl moc dlouhou dobu. Měl jsem to dost na střídačku. Chvilí venku, chvilí jsem zase bydlel. Přes léto, když mám práci, tak to mám i s ubytováním, na zimu mě máma bere na milost a nechává bydlet u sebe. Byl jsem i na ubytovně, ale tam to moc nešlo, vážně to byly šílené podmínky a radši jsem spal venku, než abych byl tam.“* R1 na ulici žije 6 let a R5 5 let.

DÍLČÍ OTÁZKA ŠETŘENÍ 4:

Užíváte nějaké návykové látky?

Otázka toho, zda moji respondenti užívají nějaké návykové látky, byla pro mě velmi zajímavá, jelikož právě užívání a pravděpodobně i závislost na návykových látkách ztěžuje lidem bez domova možnost změny jejich situace. Respondenti mi na tuto otázku odpovídali otevřeně, i když nevím, zda zcela pravdivě. Všichni respondenti mi odpověděli, že užívají nebo někdy užívali návykové látky. U většiny z nich dochází k užívání více návykových látek dohromady. Všichni moji respondenti mluvili ve spojení

s návykovými látkami o alkoholu. R3 a R4 argumentovali, že alkohol konzumují, ale že se u nich nedá mluvit o závislosti. R1 a R2 si svoji závislost na alkoholu přiznávají. R1 v našem rozhovoru přímo uvedl to, že se chystá na protialkoholní léčení. Zbytek respondentů alkohol zmiňoval, ale nepřišel jim nikterak důležitý. Čtyři moji respondenti užívají nebo mají zkušenost kromě alkoholu s dalšími návykovými látkami. R1, R2 a R7 argumentují, že v minulosti užívali tzv. drogy tvrdé. R1 odpověděl na otázku užívání konkrétních návykových látek takto: „*Všechno, vyzkoušet se má všechno.*“ R2 odpovídá: „*Ted' už ne. Dříve jsem užíval toluen no a vlastně tak nějak všechno, co bylo. Ted' už jen piju a kouřím trávu. Já trávu neberu jako drogu.*“ R7: „*Hulím marihuanu a alkohol. Chvilka jsem užívala pervitin, hlavně když jsem byla ještě se svým bývalým přítelem M., ale ted' už jen hulím trávu a ten alkohol no.*“ Právě tyto tři respondenti jsou pravidelnými uživateli marihuany. I R1 argumentuje, že kromě toho, že je uživatelem alkoholu, je i uživatelem marihuany. „*Ted' už jen alkohol a trávu, ale já trávu neberu jako drogu. Tráva ta je taková na pohodu.*“ R5 ve své odpovědi na návykové látky zcela pravdivě a otevřeně mluví o tom, že je pravidelným uživatelem pervitinu. „*Jo, perník.*“ Právě návykové látky, jak už jsem zmiňovala, jsou velkým problémem, proč je pro lidi bez domova tak těžké vrátit se z ulice zpátky do společnosti.

DÍLČÍ OTÁZKA ŠETŘENÍ 5:

Máte partnerský vztah?

Otázku partnerského vztahu jsem pokládala lidem, kteří sami o partnerském vztahu začali vyprávět. Z mých respondentů partnerský vztah měli pouze dva. Konkrétně se jednalo o dvě ženy (R6 a R7), se kterými jsem rozhovor dělala. R6 argumentovala takto: „*Jsmo spolu už dva roky, poznali jsme se právě na tom baráku, kde jsem bydlela celé ty čtyři roky, co jsem byla venku.*“ R7 ve svém vyprávění popisovala různé partnerské vztahy, od bývalého manžela až po nynějšího partnera. Zbytek respondentů, se kterými jsem rozhovor dělala, partnerský vztah nemají a nijak více se k němu nevyjadřují. R3 v našem rozhovoru hovořil o přítelkyni, se kterou má nyní malého syna, ale partnerský vztah s ní nemá.

8 Vyhodnocení hlavních otázek šetření

HLAVNÍ OTÁZKA ŠETŘENÍ 1:

Jaký byl důvod toho, že jste se ocitl/a na ulici?

Otázka důvodu, proč se moji respondenti dostali na ulici, byla cílem mého šetření. Každá odpověď byla originální, i když se v některých částech shodují nebo podobají. Někteří respondenti se o důvodu rozprávěli více, někteří jen několika slovy. Jednalo se buď o jeden, nebo více důvodů dohromady, kvůli kterému se moji respondenti ocitli na ulici. R1 uvedl v rozhovoru více důvodů toho, proč se ocitl na ulici. Přesněji odpověděl takto: „*Po mámině smrti, jsem ještě nějakou dobu žil v bytě. Sám. Jenže jsem se pak dostal do blbých party, no mně se to moc nechce říkat. Prostě jsem se dostal mezi feťáky a už se to se mnou nějak vezlo. Na ulici jsem se dostal, ale především proto, že jsem neplatil nájem, takže jsem měl dluhy a byl jsem vyhozen.*“ Výpověď R2 a R5 se shodují v jednom bodě, proč se ocitli na ulici. Tím bodem byly drogy. R2 argumentuje takto: „*Já jsem na ulici nikdy nebyl moc dlouhou dobu. Měl jsem to dost na střídačku. Chvilí venku, chvíli jsem zase bydlel. Přes léto, když mám práci, tak to mám i s ubytováním, na zimu mě máma bere na milost a nechává bydlet u sebe. Byl jsem i na ubytovně, ale tam to moc nešlo, vážně to byly šílené podmínky a radši jsem spal venku, než abych byl tam. Ovšem jestli chcete slyšet jasný důvod toho, proč jsem se dostal do toho kolotoče ulice, ne ulice, tak to byly drogy a můj postoj k životu.*“ R5 odpověděl toto: „*Já jsem se rozhodl sám, viděl jsem, jak to tátu ubíjí. Nezvládal moje průsery a dost jsme se hádali, ale on to nikdy nemyslel zle. Věděl o tom, že beru, chtěl, abych se šel léčit, já nechtěl, a tak jsem radši odešel.*“ R3 mi při našem rozhovoru sdělil, že příčina toho, proč se ocitl na ulici, byly neshody s jeho přítelkyní, se kterou má syna. „*No právě neshody s mladou. Bydlel jsem s ní u jejích rodičů, předtím, než se to všechno stalo, jsem pracoval v jedné firmě a jí se pořád něco nelíbilo. Když jsem makal moc, nadávala, že jsem pořád v práci, když jsem se snažil být co nejvíce doma, nadávala, že jsme jí pořád za zadkem. Tak jsem jí řekl, že to takhle nejde a odešel jsem, no a jelikož jsem neměl kam jít, šel jsem na ulici.*“ R4 dal raději přednost životu na ulici než v rodině především proto, že život v jeho biologické rodině pro něj byl nevyhovující. Přesněji argumentoval takto: „*Hlavně kvůli našim. Už mě nebavilo, jak se mnou zacházejí.*“ U R6 byl důvodem odchodu z domova nový přítel její matky. O jejich vzájemném vztahu mluví takto: „*Máma si pak našla nového přítele a já jsem si s ním nikdy moc nesesedla. Hrozně mě buzeroval a máma to přehlížela, vůbec se mě nezastala. Měl u nás doma hlavní slovo. Já jsem ho nikdy nebrala jako tátu.*“ U R7 dle

mého názoru bylo více faktorů, proč je právě v situaci, v jaké je. Špatný vztah s jejím přísným otcem, zkrachovalé manželství a partnerství s bývalým přítelem, všechno toto byly faktory, které ovlivnily situaci a kvůli kterým se ocitla na ulici. „*My jsme se společně s tím přítelem z Brna přistěhovali sem, jenže to moc nefungovalo, a tak jsem to ukončila se slovy, že si najdu prvního bezdomovce, kterýho potkám, no a tak jsem se seznámila s M. On byl ten, který mě na tu ulici stáhnul. Já jsem si chtěla najít někoho, s kým budu moct začít žít od začátku. Jenže on dost pil, takže ho vyhodili z práce a pak nás vyhodili z ubytovny a skončili jsme na ulici. Byli jsme spolu dva roky, teď už s ním nejsem a já mám teď rok nového přítele.*“ Přiblížení se mladým lidem bez domova a mít možnost vyslechnout si jejich příběhy pro mě bylo velmi přínosné.

HLAVNÍ OTÁZKA ŠETŘENÍ 2:

Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

Myslím, že většina lidí má nějaké plány do budoucna, ať už je to vystudování vysoké školy, procestování světa, postavení domu, založení rodiny. Buď má člověk snahu a jeho plány se splní nebo ne, to už je pouze na dané osobě. Velice mě zajímalo, jaké plány do budoucna mají právě mladí lidé bez domova. Zda se třeba nějaké plány shodují s plány, které mají lidé žijící normálním životem. Většina respondentů se shoduje v tom, že si chce najít kvalitní a své vlastní bydlení a nelézt stálou práci. R1 a R2 se shodují v tom, že by si rádi našli stálé bydlení a stálou práci. R1 vypověděl na otázku takto: „*Najít si nějakou stálou práci a pak si najít nějaký byt, abych měl něco vlastního, ale především tu stálou práci, abych nemusel dělat blbce tady po městě.*“ R2 odpověděl toto: „*Určitě nějaká práce a bydlení. S mámou si vůbec nerozumíme, vlastně si ani nepovídáme.*“ Velkým problémem u těchto dvou respondentů je závislost na alkoholu, která jim stěžuje především pravidelné docházení do práce. R3 by si rád v budoucnu udržel svojí práci, kterou nyní má a našel si nějaké komfortní bydlení, jelikož nyní chodí přespávat jen na nocležnu. Jeho odpověď na moji otázku zněla takto: „*Udržet si práci určitě a taky si najít nějaké stále bydlení. Ráda bych byla na azyláku.*“ R4 argumentoval na otázku takto: „*Rád bych si našel nějakou práci, ale pobírám invalidní důchod, ale občas chodím i na brigády jako pomocný práce a rád bych si našel nějaké bydlení, protože na azylové domě mohu být už jen půl roku.*“ R7 má dost podobné plány do budoucna jako ostatní. „*Teď jsem už dlouhou dobu na pracáku u jedné paní, u které je i můj přítel, takže si teď hledáme nějakou práci s ubytováním, ale ono toho moc s ubytováním nenabízejí.*“ R6 mě a o trochu jinou odpověď než ostatní respondenti. Kromě bydlení a práce zmínila ještě dvě pro ni velmi důležité věci, se kterými

má plány do budoucna. Její odpověď zněla takto: „*Především udržet si práci, bydlení a hlavně přátele. Ráda bych založila rodinu, ale to až později.*“ Naprostým opakem všech ostatních respondentů byla odpověď R5. Jeho odpověď vypadala takto: „*Já jsem zatím spokojený s tím, jak to je. Ta svoboda je parádní. Ten pocit, že si můžete dělat, co chcete a jste pány svého času, to se mi líbí a měnit zatím nic nechci.*“

8.1 Shrnutí šetření

Cílem mého šetření bylo zjištění důvodů, proč se mladí lidé ocitnou na ulici. Měla jsem možnost si vyslechnout sedm příběhu sedmi mladých lidí, kteří na ulici žijí nebo nějakou dobu žili. Každý respondent a jeho příběh byl originální. V některých okamžicích se příběhy respondentů podobaly, ale nakonec si každý příběh pokračoval svou cestou. Dle mého názoru je velmi jednoduché člověka bez domova odsoudit, tak jak to dělá většinová společnost. I když si člověk bez domova za svojí situaci v některých případech může z velké části sám, je to přeci člověk a má právo na druhou, třetí, čtvrtou, desátou šanci o to, pokusit se navrátit do společnosti a začít žít život, který chce.

Lidé bez domova určovali v našich rozhovorech různé důvody, proč se ocitli na ulici. Především u žen byl důvodem odchodu špatný vztah s vlastním a nevlastním otcem. Jiným respondentům dopomohly na ulici návykové látky. Ovšem odpověď na cíl mého šetření je ta, že lidé, kteří byli jeho účastníky, pocházeli často z rodin nefunkčních. Některé rodiny byly úplné, některé neúplné a do jiných rodin přišel nový člen, který chod rodiny a jejích členů zcela pozměnil. Vzor chování, které dítě vidí ve své rodině, si pak samo odnáší do svého budoucího života. Ačkoli mí respondenti mnohdy uváděli různé důvody toho, proč se na ulici ocitli, dle mého názoru byl ve všech případech zásadním problém ve fungování rodiny.

9 Diskuze

V kapitole diskuze bych ráda pojednala o těchto tématech, které korespondují s obsahem bakalářské práce - plány do budoucnosti u mladých lidí bez domova, zdravotní péče o tuto cílovou skupinu a popis projektu "Noc venku", který je spojen s pohledem společnosti na lidi bez domova.

Téma plánů do budoucna jsem zvolila i jako jednu z mých dvou hlavních otázek šetření. Přijde mi, že toto téma je velmi zajímavé především u lidí bez domova. Vágnerová (2013) se tímto tématem ve své knize Bezdomovectví jako alternativní způsob života mladých lidí také zabývá. K plánům do budoucna se vyjadřuje tak, že pro mnohé mladé osoby bez přístřeší je nejčastějším plánem navrácení nebo alespoň přiblížení se k životu ve společnosti. (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013) Respondenti, kteří byli účastníky v mého šetření, měli jako jeden z hlavních plánů a cílů nalezení práce. Jak zmiňuje Marek (2012), spousta lidí bez domova považují získání práce jako spásný bod ke změně jejich životní situace. (MAREK, STRNAD, HOTOVCOVÁ, 2012) Někteří lidé bez domova, kteří mají získání práce na dosah, nakonec stejně začnou hledat důvody, proč zrovna toto zaměstnání není vhodné. Tuto skutečnost mi potvrzují i mé zkušenosti z praxe. K realizaci klientových plánů, snů a cílů je však důležitá jeho osobní motivace, ale i motivace, která mu bude poskytována od okolí. Jak uvádí Vágnerová, je důležité dojít k poznání, že plány jsou realizovatelné a že jde především o to, najít vhodný způsob, jakou cestou lze k samotné realizaci dojít. (VÁGNEROVÁ, CSÉMY, MAREK, 2013) Díky splnění prvotních plánů se lidem bez domova začínají otevírat i další plány do vzdálenější budoucnosti, jako je například dodělán vzdělání nebo založení rodiny.

Zdravotní péči o lidi bez domova jsem zvolila především z důvodu mých zkušeností s chováním lékařů a zdravotního personálu k osobám bez přístřeší. S organizací Charita, se kterou mám možnost dlouhodobější spolupráce, jsem se již několikrát stala svědkem lékařského vyšetření některých jejich klientů. Upřímně mě velmi zarazila lhostejnost některých lékařů a zdravotnického personálu k lidem bez domova. Jednalo se především o nezájem o klienta a dle mého názoru o nedodržení lékařské přísahy. Na předsudky vůči lidem bez domova od laické veřejnosti jsem si již zvykla. Myslím si ale, že každý člověk má nárok na kvalitní zdravotní péči, bez ohledu na to, zda žije na ulici či někde v bytě. Přístup lékařů by měl být profesionální v každé situaci, u všech pacientů. Spolupráce s osobami bez přístřeší je dosti často složitá, především pro lidi, kteří se v dané skupině nepochybuji často a nemají pochopení pro jejich chování. Lidé bez domova do nemocnice často přicházejí v neupraveném stavu, zapáchající a někdy jsou navíc pod

vlivem návykových látek, především alkoholu. S hospitalizací lidé bez domova ne vždy souhlasí. Toto se týká především lidí závislých na návykové látce, kteří moc dobře vědí, že hospitalizace rovná se „ztráta“ návykové látky na nějakou dobu. Pravidelné kontroly a prohlídky u těchto osob jsou dalším velkým problémem, jelikož se z určitých důvodů na prohlídky buď nemohou, nebo nechtějí dostavit. Některým lékařům dle mého názoru přijde práce s lidmi bez domova zbytečná. Nechci však tvrdit, že vždy a všude docházelo ke špatnému zacházení ze stran lékařů a zdravotnického personálu.

Třetím tématem diskuze je projekt Noc venku. Jedná se o projekt, který poukazuje na problematiku osob bez přístřeší a podporuje je. Hlavním cílem projektu je poskytnout možnost většinové společnosti vyzkoušet si, jaké je to na jednu noc být osobou bez domova. Noc venku probíhá v České republice od roku 2012. Projekt v posledních letech probíhá v několika městech ČR, například v Praze, Brně, Liberci, Mladé Boleslavi nebo také ve Vsetíně. Já sama jsem měla možnost strávit noc venku v loňském roce, a to 19.11.2015. Pro mě osobně to bylo vyzkoušení mých možností. Dlouho jsem zvažovala, že ze svého plánu zažití noci venku vycouvám. Každý z účastníku noci venku, přispěl na projekt buď finančně, nebo materiálně. Lidé nosili různé konzervy, těstoviny, brambory a oblečení určené lidem bez domova. Celým večerem nás provázel bohatý program a výborný buřtguláš. Po skončení programu si každý účastník měl vybrat své místo na spaní. Počasí nám velmi neprálo, jelikož celé odpoledne, večer a noc vydatně pršelo. Já jsem si společně se svými spoluúčastnicemi noci, kvůli vydatnému dešti, vybrala místo pod schodištěm. Jelikož jsme byli po celém dnu velmi unavené, usnutí nám nepůsobilo velké potíže a to i díky tomu, že bylo teplo. Kolem třetí hodiny ranní jsme byli ovšem vyplaveni. Byli jsme nuceni, naše jednonoční přespání opustit a noc přečkat ve společenské místnosti. Tento náš útěk mě velmi mrzel a brala jsem ho jako nesplnění cíle a zážitku z projektu. Další Noc venku bych ráda zvládla až do úplného konce. Mé pocity po zúčastnění se projektu byli velmi smíšené. Byla jsem velmi ráda, že jsem na cestě domu a již za chvíli budu ležet ve své posteli a budu moci dospat to, co jsem v noci nestihla. Původně jsem měla jít do školy, ale po tak náročné noci jsem toho nebyla schopna. Tento fakt mě vede k pochopení chování lidí bez domova, kteří nejsou schopni ráno pravidelně docházet do zaměstnání, neboť strávit noc venku je opravdu velmi náročné. Představa, že by mě samotnou čekala další noc venku je pro mě velmi nepříjemná. Ovšem tato zkušenost mi předala velké obohacení v pochopení života lidí na ulici. Díky noci venku jsem měla možnost vyzkoušet si být na jednu noc osobou bez domova a myslím si, že by si to měl

vyzkoušet každý z nás. Možná by se alespoň trochu změnil názor většinové společnosti na lidi bez přístřeší.

Závěr

Od doby, kdy jsem bakalářskou práci začala psát až do doby, kdy jsem ji dokončovala, uběhl dlouhý čas a za tu dobu se můj názor na lidi bez domova velmi změnil. Když jsem začínala psát svoji práci, byla jsem naivně přesvědčena o tom, že lidé, kteří se ocitnou na ulici, se na ní ocitli příčinou jiných okolností a ne svojí chybou. Postupem času začal být můj pohled více realistický. Začala jsem zjišťovat, že vše má vždy dvě strany. Díky spolupráci s organizací Charita jsem měla možnost vyzkoušet si práci s lidmi bez domova v praxi.

Hlavní myšlenkou bakalářské práce bylo zjištění a pochopení důvodů, proč se mladí lidé dostanou na ulici. Svůj úkol jsem se snažila splnit co nejdůkladněji a pravdivě. Osobně jsem se setkala s mnoha lidmi bez domova, mezi kterými jsem si pak vybírala respondenty pro vypracování rozhovorů. Mezi dvě základní kritéria pro volbu klientů jsem zařadila věk a jejich ochotu se mnou spolupracovat. Ne každý si totiž do svého soukromí chce vpouštět cizí lidi. Moji respondenti byli ovšem mému šetření velmi otevření a rozhovor semnou udělali s velkým zájmem. Bylo velmi zajímavé sednout si s mladými lidmi bez domova a vyslechnout si jejich životní osudy. Možnost vyslechnutí příběhů mladých lidí bez domova pro mě bylo velkou životní zkušeností. Každý příběh mě nutil k zamyšlení a uvědomění si toho, co mám. Jakou velkou podporu dostávám od své rodiny a jak obrovské štěstí mám, když si každý den odemknu klíčem dveře od mého domu.

Respondenti, kteří byli účastníky mého šetření, jsou klienti organizace Charita. Rozhovory s respondenty mě velmi obohatily a velmi bavily. Jednou z mých otázek šetření byla i otázka, kde jsem se respondentů ptala na plány do budoucna. Jejich odpovědi mě velmi zajímali, jelikož patřím mezi lidi, kteří mají své plny, i když mi některé nevyjdou. Většina respondentů zmiňovala ve svých budoucích plánech nalezení práce a stálého ubytování. Ovšem snahu o splnění svých plánů měla jen menšina z nich.

Při psaní své bakalářské práce jsem si uvědomila, že dostat se na ulice je v dnešní době opravdu velmi lehké a dostat se z ní zpátky do společnosti zas velmi těžké. Nelze hledat důvody bezdomovectví pouze u těchto osob, ale je potřeba je začít hledat i v ekonomice našeho státu a například i v postojích většinové společnosti k lidem bez domova. Díky sociálním službám jako jsou denní centra, azylové domy, ale také terénní práce je možnost návratu do společnosti o něco lehčí. Ovšem dle mého názoru se

u lidé, kteří jsou na ulici již delší dobu, každým dnem prohlubuje pocit bezmocnosti, který je potřeba překročit. K tomuto překročení je však nezbytná velká osobní vůle a motivace od okolí. Myslím si, že to, co prožívá člověk bez domova, nemůže jen tak někdo pochopit, proto mi velmi vadí názory většinové společnosti na tyto lidi.

Seznam použité literatury

Literatura

Baláš Ondřej, *Aktuální otazníky fenoménu bezdomovectví*, Brno: Centrum sociálních služeb, 2010, ISBN 978-80-254-9015-0

Bible, Česká biblická společnost, 2014, ISBN 978-80-87287-66-8

Bruntálová Miriam, *Bezdomovectví v Praze se zaměřením na sociální svět lidí bez domova*, Fakulta sociálních věd UK, Praha, 2001

Hradecký Ilja a kolektiv, *Definice a typologie bezdomovectví*, Praha: Naděje, 1996, ISBN 978-80-86451-13-8

Marek Jakub, Strnad Aleš, Hotovcová Lucie, *Bezdomovectví*, Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0090-1

Mareš Petr, *Sociologie nerovnosti a chudoby*, Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, ISBN 80-85850-61-3

Matoušek Oldřich, Kodymová Pavla, Koláčková Jana, *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-002-X

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice- Sborník z konference*, 2015, ISBN 978-80-7421-094-5

Průdková Táňa, Novotný Přemysl, *Bezdomovectví*, Praha: Triton, 2008, ISBN 978-80-7387-100-0

Štěchová Markéta, Luptáková Martina, Kopoldová Bedřiška, *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, ISBN 978-80-7338-069-4

Vacínová Tereza, *Problematika bezdomovectví, Vybrané terénní sociální práce*, Ústí nad Labem: psychologické aspekty Univerzita J. E. Purkyně, 2006, ISBN 80-7044-769-9

Vágnerová Marie, Ladislav Csémy, Jakub Marek, *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*, Praha: Karolinum, 2013, ISBN 978-80-246-2209-5

Elektronické zdroje

DOM – Dům otevřených možností. Pomoc lidem, kteří nemají dobré zázemí [online].

Dostupné z: <http://www.dom-os.cz>

Charita – pomoc lidem v nouzi [online]. Dostupné z: <http://www.charita.cz>

Jako doma – organizace na pomoc ženám bez domova [online]. Dostupné z:

<http://www.jakodoma.org>

Maltézká pomoc – organizace nabízející charitativní a humanitární pomoc [online].

Dostupné z: <http://www.maltezskapomoc.cz>

Naděje – Organizace zaměřená na pomoc lidem bez přístřeší [online]. Dostupné z:

<http://www.nadeje.cz>

Nový prostor – časopis, který jako prodejce zaměstnává lidi bez domova [online].

Dostupné z: <http://www.novyprostor.cz>

Pragulic – projekt „*Poznej Prahu očima lidí bez domova*“ [online]. Dostupné z:

<http://www.pragulic.cz>

Rozkoš bez rizika – Organizace zaměřená na zmenšení sociálních a zdravotních rizik nejen u žen pracujících v sexbyznysu, ale následně i u širší populace [online]. Dostupné z:

<http://www.rozkosbezrizika.cz>

Slezská diakonie – organizace zaměřená na pomoc lidem s postižením, seniorům, lidem bez domova a těm, kteří se ocitli v těžké životní situaci [online]. Dostupné z:

<http://www.slezskadiakonie.cz>

Zákonné normy

Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách

PŘÍLOHA

Seznam příloh

A) ROZHOVORY

B) FOTOGRAFIE

C) PÍSEMNÉ SOUHLASY RESPONDENTŮ

A) ROZHOVORY:

Respondent č. 1, pan Rudolf (31 let)

Jaký je Váš životní příběh?

„To je takoví složitý“

No tak začneme tím, že mi řekněte, co máte vystudovanou na školu, jaké je Vaše dokončené vzdělání?

„Základka, dál jsem nešel, ale mám certifikát na to, že můžu dělat stavební práce. Stálo mě to deset tisíc.“

A po základní škole jste se nikam nehlásil?

„Jo hlásil, mám nedokončené truhlářské vzdělání, ale pak se stali nějaký věci, jako úmrtí v rodině no prostě dokončenou mám jenom základku. „

Když jste už začal o té rodině, jak to máte s rodinou, stýkáte se?

„Nene“

Máte sourozence?

„Mám, mám ségru a dva nevlastní bráchy.“

A s těma se nevidáte?

„Oni žijou v úplně jiným světě. Ale ségru nevím právě, to bych chtěl vědět. Ta je možná tak ve Vaších letech.“

No a co Váš otec nebo matka?

„Matka je mrtvá a s otcem jsem pohádaný.“

Na co umřela Vaše matka, můžu-li se zeptat?

„To nikdo moc neví. Byla to chyba sanitky.“

Byla na tom zdravotně špatně, že byla dlouhodobě nemocná?

„Ne, ona byla zdravá, akorát trochu pila. Prasknul jí vřed nebo co.“

Kolik Vám bylo, když se to stalo?

„18 let.“

A do té doby než se to stalo, jste žil s matkou a sestrou?

„Jojo, já jsme tam žil i pak ještě nějakou dobu v tom bytě.“

Jaká je Vaše současná situace?

„Moje současná situace? Co přesně chcete slyšet?“

No třeba to kde nyní bydlíte?

„V jednom „bývalém průmyslovém podniku.“ Je tam takovej opuštěnej barák, tak tam. Je to teda docela dálka, ale zas mě tam nikdo neotravuje.“

Jak dlouho jste na ulici?

„6 let.“

Navštěvujete nějaké sociální služby?

„No tady je jen Červený kříž. Tam se chodím vykoupat, ale teď tam moc často nechodím. Tam musí jít člověk střízlivej. No a já mám v sobě třeba už promilku, tak tam nelezu.“

A jak to děláte s hygienou třeba?

„Mám hodně známých, u kterých se můžu vykoupat a tak.“

Co práce? Pracujete někde?

„Jasně, v létě dělám na stavbách. Je to teda na černo, to nikde neříkejte ale.“

Jaký byl důvod toho, že jste se ocitl na ulici?

„Po mámině smrti, jsem ještě nějakou dobu žil v bytě. Sám. Jenže jsem se pak dostal do blbý party, no mě se to moc nechce říkat. Prostě jsem se dostal mezi feťáky a už se to semnou nějak vezlo. Na ulici jsem se dostal, ale především proto, že jsem neplatil nájem, takže jsem měl dluhy a byl jsem vyhozenej.“

Když jsme se dostali k těm feťákům, jak říkáte, vy užíváte nějaké návykové látky?

„Ted' už jen alkohol a trávu, ale já trávu neberu jako drogu. Tráva ta je taková na pohodu.“

A v minulosti jste užíval nějaké drogy?

Všechno, vyzkoušet se má všechno.

Jaké jsou vaše plány do budoucna?

„Najít si nějakou stálou práci a pak si najít nějaký byt, abych měl něco vlastního, ale především tu stálou práci, abych nemusel dělat blbce tady po městě.“

A dál? Chtěl by, jste někdy rodinu?

„Jasně že chtěl, chtěl bych ženu a děti a žít spokojený život.“

Jaká je vaše snaha o změnu vaší situace?

„Moje snaha o změnu situace? No ted' je moje největší snaha to, že v květnu nastupuju na léčbu.“

Respondent č. 2, pan Otta (32 let)

Jaký je Váš životní příběh?

„Tak já jsem byl šikovnej, slušnej kluk, do školy jsem chodil rád, hrál jsem florbal závodně, no jenže jeden rok o Vánoce jsem začal jezdit na techno. No a byl to rychlejš sešup.“

Co přesně myslíte tím, sešupem?

„Spadl jsem do drog, všechno mi bylo jedno, škola, rodina. Jediné co mě zajímalo, byli drogy, jenže teď už mě to přestává bavit“

Užíváte ještě teď nějaké drogy?

Ted' už ne. Dříve jsem užíval toluen no a vlastně tak nějak všechno co bylo, ted' už jen piju a kouřím trávu. Já trávu neberu jako drogu.“

Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

„ Základní. Po základní škole jsem byl na třech středních školách, mám nedokončené truhlářské vzdělání.“

Co Vaše rodina?

„Táta od nás odešel, mám ségru a mámu. Ségra je ale už pátým rokem na Novém Zélandu, dělá tam vychovatelku dětí, takže se s ní nevidám.“

Jaká je Vaše současná situace?

„Moje současná situace je taková, že bydlím u mámy, ale není to moc dobrý. No jinak teď bych měl nastupovat na práci do Polska jako na stavbu.“

Jaký byl důvod toho, že jste se dostal na ulici?

„Já jsem na ulici nikdy nebyl moc dlouhou dobu. Měl jsem to dost na střídačku. Chvilí venku, chvilí jsem zase bydlel. Přes léto, když mám práci tak to mám i s ubytováním na zimu mě máma bere na milost a nechává bydlet u sebe. Byl jsem si na ubytovně, ale tam to moc nešlo, vážně to byli šílené podmínky a radši jsem spal venku, než abych byl tam. Ovšem jestli chcete slyšet jasný důvod toho, proč jsem se dostal do toho kolotoče ulice, ne ulice tak to byli drogy a můj postoj k životu.“

Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

„Určitě nějaká práce a bydlení. S mámou si vůbec nerozumíme, vlastně si ani nepovídáme.“

Jaká je Vaše snaha o změnu Vaší situace?

„Žádná, jen o tom kecám.“

Respondent č. 3, pan Martin (26 let)

Jaký je Váš životní příběh?

„Ježíš, životní příběh já úplně přesně nevím, co Vám mám povídat“

Tak mi řekněte jaké je Vaše nejvyšší dokončené vzdělání?

„Já jsem vyučený zedník“

A po škole jste nešel pracovat?

„Jo já jsem pracoval, tři roky tam u nás.“

Odkud pocházíte?

„Z Moravy, okolí Olomouce“

A jak jste se o ocitl tady?

„Jsem přijel za ženskýma“

Co Vaši rodiče ty jsou na Moravě?

„Jen máma, táta je v Americe“

S mamkou jste v kontaktu?

„Jojo, přes Facebook.“

A ona věděla, že jste na ulici?

„Ježíš, to vůbec, ta by se zbláznila, kdyby se to dozvěděla“

Jaká je Vaše současná situace?

„No teď už přes dva měsíce docházím na nocležnu a až by se uvolnilo místo na azylovém domě, chtěl bych tam. Našel jsem si práci na stálý úvazek, dělám na stavbě, jo a před dvoum měsíci mi se narodil syn.“

Co matka Věho syna k ní se nechcete vrátit?

„Upřímně řečeno, moc ne. Byli jsme spolu dva roky no a pak když otěhotněla, začalo to mezi náma stát za prd. Chodím je navštěvovat teda hlavně kvůli malému.“

Jaký byl důvod Vašeho odchodu na ulici?

„No právě neshody s mladou. Bydlel jsem u ní s u jejích rodičů, předtím než se to všechno stalo, pracoval jsem v jedné firmě a jí se pořád něco nelíbilo. Když jsem pracoval moc nadávala, že jsem pořád v práci, když jsem se snažil být co nejvíc doma nadávala, že jsme jí pořád za zadkem. Tak jsem jí řekl, že to takhle nejde a odešel jsem, no a jelikož jsem neměl kam, jít šel jsem na ulici.“

Jak dlouho jste byl na ulici?

„Čtyři měsíce, ale povím Vám, že to bylo šílený. Já jsem se pořádně za ty čtyři měsíce nevyspal, ale netušil jsem, že něco jako nocležna existuje, kdybych to věděl, šel bych sem hned.“

Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

„Udržet si práci určitě a taky si najít nějaké stále bydlení. Ráda bych byl na azyláku.“

Jaká je Vaše snaha o změnu Vaší situace?

„Podal jsem si žádost o azylový dům a chodím do práce pravidelně, i když ty šichty jsou šílený. Dělám od pondělí do soboty od sedmi od rána do šesti do večera, ale jsem tam spokojený.“

Respondent č. 4 pan Daniel (23 let)

Jaký je Váš životní příběh? Jakou máte například vystudovanou školu?

„Studoval jsem prodavačské práce, ale ty jsem nedokončil, takže mám dokončené pouze základní vzdělání.“

Co Vaše rodina?

„Mám mámu i tátu a starší ségru, ale v kontaktu s nimi nejsem, protože nemám zájem. Oni mě zneužívali, takže jsem od nich odešel.“

Kde jste byl, když jste odešel z domova?

„Půl roku jsem pospával tak různě po kamarádech, pak jsem byl asi měsíc venku.“

Jaká je Vaše současná situace?

„Ted' už jsem půl roku na azylovém domě.“

Jaký byl důvod Vašeho odchodu na ulici?

„Hlavně kvůli našim. Už mě nebavilo jak semnou zacházejí.“

Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

„Rád bych si našel nějakou práci, ale pobírám invalidní důchod, ale občas chodím i na brigády jako pomocný práce a rád bych si našel nějaké bydlení, protože na azylové domě mohu být už jen půl roku.“

Jaké je Vaše snaha o změnu Vaší situace?

„Zatím to nějak moc neřeším, času je ještě dost.“

Respondent č. 5, pan Aleš (28 let)

Jaký je Váš životní příběh?

„Co přesně máte na mysli?“

Tak mi povězte něco o Vaší škole, o rodině, o tom jaké jste měl mládí.

„Po základce, jsem šel studovat na truhláře, ale školu jsem nedokončil, především proto, že jsem začal s drogama. Mám jen tátu, máma umřela, když mi bylo 8 let, měla rakovinu. S tátou to bylo dost těžké, on byl vždycky hrozně hodnej chlap, jenže nějak tu máminou smrt nedal a moje dost divoká puberta na něj byla prostě už moc.“

Jaké je Vaše současná situace?

„Ted' už je to 5 let co jsem venku na ulici, přespávám v takové boudě, trošku si to sám zlepšuju. Ted' jsem si tam sehnal i takový malý kamínka. Bydlím tam sám, moc jsem nechtěl, aby tam semnou někdo spal, ale většinu dne jsem stejně někde v trapu. Chodím na deňák nebo jsem někde s kámošema.“

Užíváte nějaké návykové látky?

„Jo, perník.“

Jaké byl důvod Vašeho odchodu na ulici?

„Já jsem se rozhodl sám, viděl jsem, jak to tátu ubíjí. Nezvládal moje průsery a dost jsme se hádali, ale on to nikdy nemyslel zle. Věděl o tom že beru, chtěl, abych se šel léčit, já nechtěl a tak jsem radši odešel.“

Jste s Vaším otcem v kontaktu?

„Jo, aspoň jednou týdně mu napíšu SMS a někdy si i zavoláme, ale vidět bych ho nechtěl zatím.“

Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

„Já jsem zatím spokojený s tím, jak to je. Ta svoboda je parádní. Ten pocit, že si můžete dělat, co chcete a jste pány svého času to se mi líbí a měnit zatím nic nechci.“

Respondent č. 6 paní Pavlína (24 let)

Jaká je Váš životní příběh?

„Můj životní příběh, no kde mám jen začít. Nemohla byste se mě spíše ptát?“

Jaké máte dokončené vzdělání?

„Mám základní školu a nedokončenou střední školu v oboru kuchař a číšník. Školu jsem nedokončila, protože jsem zjistila, že mě to nebaví a taky jsem měla problémy doma.“

Když mluvíte o těch problémech, co tím myslíte?

„Můj táta umřel, měl rakovinu. Máma si pak našla nového přítele a já jsem si s ním nikdy moc nesesdla. Hrozně mě buzeroval a máma to přehlížela, vůbec se mě nezastala. Měl u nás doma hlavní slovo. Já jsem ho nikdy nebrala jako tátu.“

A vy jste tedy odešla z domova?

„Jo. Ve dvaceti jsem se sbalila a odešla. Už jsem to nedávala.“

Kam jste šla?

„No chvíli jsem bydlela v jednom takovém starém domě, kde bylo spousta mladejch lidí, jako jsem byla já.“

Jak dlouho jste na ulici?

„Čtyři roky.“

Jaká je Vaše současná situace?

„Moje současná situace? No teď to vypadá konečně dobře, mám stálou práci, přítele a už měsíc společně bydlíme na ubytovně.“

Kde pracujete?

„U výrobní linky v jedné fabrice. Můj přítel taky.“

Povězte mi něco o Vašem partnerovi.

„Jsme spolu už dva roky, poznali jsme se právě na tom baráku, kde jsem bydlela celé ty čtyři roky, co jsem byla venku.“

Užíváte nějaké návykové látky?

„Občas si dám, pivo, víno nebo nějakého toho panáčka. Dříve jsme si někdy zahulila, ale nikdy nic víc, i když jsem měla možnost.“

Důvod Vašeho odchodu na ulici byl tedy nový partner Vaší matky?

„Jo, ale s mámou si občas zavoláme. Vlastně přemýšlím o tom, že bych se s ní chtěla sejít.“

Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

„Především udržet si práci, bydlení a hlavně přítele. Ráda bych založila rodinu, ale to až později.“

Jaká je Vaše snaha o změnu Vaší situace?

„Snažím se sekat latinu.“

Respondent č. 7, paní Klára (33 let)

Jaký je Váš životní příběh?

„No“ (smích a dlouhá pomlka)

Nebo jestli chcete, mohu se Vás ptát na různé otázky, které mě zajímají.

„To by bylo asi lepší.“

Jakou máte dokončené vzdělání?

„Dokončené mám základní, jinak jsem studovala zdravotní školu, pak jsem přerušila a dva roky jsem pracovala v nemocnici v Praze.“

Co vaše rodina?

„Moje rodina, no vyrůstala jsem společně se svým bráškou v úplně rodině, naši jsou spolu pořád, ale byl trochu problém s tátou. Byl to takový usurpátor a my dva jsme se vlastně od malička nesnesli, docházelo občas i na nějaké bití. Jinak jsem rozvedená. Od manžela jsem odešla ve 28 taky kvůli násilí, ale mám s ním dva syny. Po rozvodu jsem se vrátila k našim, ale s tátou jsme se se nesnesli, moc se mi motal do života. Měla jsem jiný způsob výchovy kluků, já jsem kluky nebila spíš naopak, snažila jsem se s nima spíš domluvit. Já jsem si pak našla přítele v Brně a nechtěla jsem kluky brát z místa, kde vyrůstali, takže zůstali v péči manžela.“

Vídáte se s nima?

„Ted' už vůbec ne, oni dřív jezdili na víkendy k mojí mamce tak to jsem měla možnost je vidět, ale tím, že je to u nás tak jak to tam je, tak je ted' už nevidám.“

Jaká je Vaše současná situace?

„Ted' jsem vlastně úplně venku. S přítelem D. máme domluvenou chatu v lese, ale je to dost daleko a autobus stojí 50 korun pro dva, tak před sociálkou jsme většinou tady v jedné rozbořené továrně.“

Jak dlouho jste na ulici?

„Čtyři roky.“

Jaký je Váš důvod odchodu na ulici?

„My jsme se společně s tím přítelem z Brna přestěhovali sem, jenže to moc nefungovalo a tak jsem to ukončila se slovy že si najdu prvního bezdomovce kterýho potkám, no a tak jsem se seznámila s M..On byl ten, který mě na tu ulici stáhnul. Já jsem si chtěla najít někoho s kým budu moct začít žít od začátku. Jenže od dost pil, takže ho vyhodili z práce a pak nás vyhodili z ubytovny a skončili jsme na ulici. Byli jsme spolu dva roky, ted' už nejsem a já mám ted' rok nového přítele.“

Užívala jste někdy nějaké návykové látky?

„Hulím marihuanu a alkohol. Chvilka jsem užívala pervitin, hlavně když jsem byla ještě se svým bývalým přítelem M., ale teď už jen hulím travu a ten alkohol no.“

Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

„Teď jsem už dlouhou dobu na pracáku u jedné paní, u které je i můj přítel, takže si teď hledáme nějakou práci s ubytováním, ale ono toho moc s ubytováním nenabízejí.“

Jaká je snaha o změnu Vaší situace?

„No tak snažím nám teď obvolávat práce a různé brigády. Zrovna dneska budu volat na nějaké volné pracovní pozice, co mi dali na deňáku.“

B) FOTOGRAFIE

Obrázek č. 2 - vlastní zdroj, se souhlasem respondenta, 2016

Obrázek č. 3 – vlastní zdroj, se souhlasem respondenta, 2016

C) **PÍSEMNÉ SOUHLASY RESPONDENTŮ**

SOUHLAS SE ZPRACOVÁNÍM OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Tímto souhlasím se zpracování mých osobních údajů pro rozhovor, který bude použit v bakalářské práci Terezy Jelínkové na téma „Důvody bezdomovectví u mladých lidí“ .

Byl/a jsem informován/a o tom, že všechny osobní údaje budou pozměněny.

Dne.....9.3.2016.....

Podpis..........

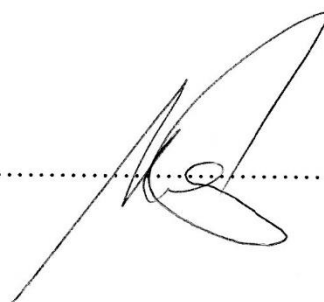
SOUHLAS SE ZPRACOVÁNÍM OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Tímto souhlasím se zpracování mých osobních údajů pro rozhovor, který bude použit v bakalářské práci Terezy Jelínkové na téma „Důvody bezdomovectví u mladých lidí“ .

Byl/a jsem informován/a o tom, že všechny osobní údaje budou pozměněny.

Dne 4.4.2016.....

Podpis.....

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized capital 'R' followed by a cursive 'e' and a horizontal stroke.

SOUHLAS SE ZPRACOVÁNÍM OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Tímto souhlasím se zpracování mých osobních údajů pro rozhovor, který bude použit v bakalářské práci Terezy Jelínkové na téma „Důvody bezdomovectví u mladých lidí“ .

Byl/a jsem informován/a o tom, že všechny osobní údaje budou pozměněny.

Dne.....18.3.2016.....

Podpis..........

SOUHLAS SE ZPRACOVÁNÍM OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Tímto souhlasím se zpracování mých osobních údajů pro rozhovor, který bude použit v bakalářské práci Terezy Jelínkové na téma „Důvody bezdomovectví u mladých lidí“ .

Byl/a jsem informován/a o tom, že všechny osobní údaje budou pozměněny.

Dne 18.3.2016

Podpis.....

SOUHLAS SE ZPRACOVÁNÍM OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Tímto souhlasím se zpracování mých osobních údajů pro rozhovor, který bude použit v bakalářské práci Terezy Jelínkové na téma „Důvody bezdomovectví u mladých lidí“.

Byl/a jsem informován/a o tom, že všechny osobní údaje budou pozměněny.

Dne.....8.3.2016.....

Podpis..........

SOUHLAS SE ZPRACOVÁNÍM OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Tímto souhlasím se zpracování mých osobních údajů pro rozhovor, který bude použit v bakalářské práci Terezy Jelínkové na téma „Důvody bezdomovectví u mladých lidí“.

Byl/a jsem informován/a o tom, že všechny osobní údaje budou pozměněny.

Dne 11. 3. 2016

Podpis

SOUHLAS SE ZPRACOVÁNÍM OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Tímto souhlasím se zpracování mých osobních údajů pro rozhovor, který bude použit v bakalářské práci Terezy Jelínkové na téma „Důvody bezdomovectví u mladých lidí“.

Byl/a jsem informován/a o tom, že všechny osobní údaje budou pozměněny.

Dne... 8.3.2016

Podpis...